

Filozofická fakulta Univerzity Palackého

**Rozbor notací z tlumočení
nepřipravené a připravené nahrávky
u studentů oboru Angličtina se zaměřením
na tlumočení a překlad**

Bakalářská práce

2015

Monika Zimčíková

Filozofická fakulta Univerzity Palackého
Katedra anglistiky a amerikanistiky

Rozbor notací z tlumočení
připravené a nepřipravené nahrávky
u studentů oboru Angličtina se zaměřením
na tlumočení a překlad

Analysis of notes taken during interpreting
of a prepared and an unprepared speech
by the English for Interpreting and Translating program
students

Bakalářská práce

Autor: Monika Zimčíková, Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení
a překlad

Vedoucí práce: Mgr. Marie Sandersová, Ph.D.

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla úplný seznam citované a použité literatury.

V Olomouci dne

.....

Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. Marii Sandersové, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce, cenné rady, podporu a trpělivost. Dále bych ráda poděkovala svým kolegům a kolegyním za ochotu podílet se na mém experimentu.

Seznam zkratek

ATP	Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad
ESIT	École supérieure d'interprètes et de traducteurs
ETI	École de traduction et d'Interprétation

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Teoretická část.....	10
2.1	Tradiční školy.....	10
2.2	Základní náležitosti notace.....	13
2.3	Principy notace.....	14
2.3.1	Princip horizontality.....	14
2.3.2	Princip vertikality.....	15
2.3.3	Zkratky.....	16
2.3.4	Symboly.....	17
2.3.5	Spojovací výrazy.....	18
2.3.6	Negace a důraz.....	19
2.3.7	Zapisování myšlenky spíše než slova.....	20
2.3.8	Jazyk notace.....	20
2.4	Předchozí studie.....	22
3	Praktická část.....	24
3.1	Metoda.....	25
3.1.1	Subjekty.....	25
3.1.2	Materiál a kontext šetření.....	25
3.1.3	Zpracování dat.....	25
3.1.4	Vyhodnocení.....	35
4	Závěr.....	37
	Přílohy.....	38
	Přepis nepřipravené nahrávky.....	38
	Přepis připravené nahrávky.....	43
	Resumé.....	49
	Seznam tabulek.....	51
	Bibliografie.....	52
	Anotace.....	55

1 Úvod

Bakalářská práce se zabývá rozбором tlumočnických notací, které si při tlumočení připravené a nepřipravené nahrávky zapisovali studenti prvního ročníku navazujícího magisterského programu ATP. Práce se dělí na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část práce shrnuje přístupy tradičních škol a jejich hlavních zástupců, kterými jsou J.-F. Rozan, D. Seleskovitchová, H. Matyssek, R. K. Minjar-Beloručev, a alternativní přístup T. Buzana. Dále zpracovává doporučené postupy psaní notace, zabývá se tím, co zapisovat, jak používat zkratky, symboly a jak notaci strukturalizovat. Na tento rozbor, který vychází zejména z Rozana, Herberta a na ně navazujících Jonese a Gilliese, posléze autorka navazuje v praktické části práce.

Praktická část práce sestává z empirického výzkumu. Autorka provedla šetření u 12 studentů, kteří si měli zapsat notaci u nepřipravené a připravené nahrávky na podobné téma. Rozbor těchto notací je zaměřen na to, kolik si studenti zapisují jednotek, do jaké míry využívají celých slov, symbolů, zkratek, jakým jazykem si notaci zapisují a také nakolik využívají doporučených principů notace. Při zkoumání autorka volí postup vycházející z předchozích studií, které se zaměřují na notaci (zejména navazuje na studii Helle Damové).

Výsledky poté autorka porovnává z hlediska nepřipravené a připravené nahrávky a také z hlediska studentů, kteří pokračují v navazujícím magisterském programu ATP z bakalářského ATP, tedy prošli celým kurzem, a těch, kteří nastoupili z jiných bakalářských programů.

Autorka pracuje s hypotézou, že studenti, kteří vystudovali bakalářské ATP, si budou zapisovat méně, budou preferovat celá slova a symboly, používat smíšený jazyk a dodržovat většinu popsaných principů notace. Naopak studenti, kteří dříve tlumočení nestudovali, si budou psát více, preferovat zkratky, používat výchozí jazyk a nebudou dodržovat principy notace. Autorka se dále domnívá, že připravenost ovlivní celkový počet zapsaných jednotek, ten se u obou skupin sníží. A ovlivní i jazyk notace, tedy u obou skupin přibude slov v cílovém jazyce (hypotéza je blíže popsána v kapitole 3).

Jak již bylo uvedeno, tato práce se zabývá tlumočnickou notací. Notace je součástí první fáze konsektivního tlumočení. Tyto fáze jsou: „a) aktivní poslech spojený s porozuměním a analýzou, doprovázený tlumočnickým zápisem (*notaci*) [...]; b) oživení zapamatované informace (čtení zápisu); c) formulace převodu v cílovém jazyce (*reprodukce v JC*)“ (Čeňková, 2008, s. 85).

Tlumočnickou notaci ideálně tvoří stručné poznámky, které si tlumočnick vytváří během poslechu projevu a které mu pomohou vybavit si potřebné informace ve fázi reprodukce projevu. Jones rozlišuje dvojí využití notace. Prvním využitím je zmírnění zátěže paměti „relieving memory“, které slouží k reprodukci obsahu. I při sebelepší analýze projevu si není tlumočnick schopen vše zapamatovat, obzvláště pokud projev obsahuje čísla, jména, seznamy, které si nelze vybavit pomocí logického myšlení. Pokud si je zaznamená, může se soustředit na aktivní poslech. Druhým využitím je oživení paměti „jogging memory“, které slouží k reprodukci struktury. Struktura pomáhá tlumočnickovi vybavit si, které myšlenky jsou důležité a jaká je mezi nimi spojitost¹ (1998, s. 39–40).

Podle Gilliese notace představuje kostru projevu, který za sebou řadí myšlenky, a to chronologicky, logicky nebo podle důležitosti. Notace proto musí tuto strukturu vizuálně reprezentovat (2005, s. 6).

Z toho vyplývá, že pokud má být notace co nejefektivnější, měla by mít určitou formu a pravidla. Zároveň je velmi důležité, že notace má v konsektivním tlumočení pouze podpůrnou funkci, a pokud tlumočnick není schopen analyzovat projev řečníka a rozpoznat, zpracovat a zapamatovat si jeho hlavní myšlenky, nebude schopen reprodukce nehledě na to, jak efektivně je schopen vytvořit notaci.

Otázkou, jak nejlépe provádět notaci, se zabývá mnoho expertů. Někteří z nich (Rozan, 1956; Jones, 1998; Gillies, 2005) se zaměřili i na praktický aspekt této otázky a vytvořili cvičení a návody, jak si notaci osvojit. Teoretické přístupy reprezentují tři názorové školy: ženevská, pařížská a heidelberská. Existuje také škola ruská nebo alternativní přístup Tonyho Buzana. Jejich názory na notaci se podstatně liší. Shodují se ovšem v tom, že notace má být stručná, čitelná a jednoznačná.

Dalším důležitým aspektem je individualita. „Váš systém notace musí být váš vlastní. Musí být takový, abyste ho dokázali lehce použít, založený na vašem stylu

¹ Pokud není uvedeno jinak, jedná se o vlastní překlad autorky práce.

psaní“ (Nolan, 2005, s. 294). Nelze proto říct, že určitý systém nebo návod je ten nejlepší nebo jediný možný. Velmi důležité je proto pravidelné procvičování, aby si každý tlumočník vytvořil svůj jedinečný způsob notace, ve kterém bude kombinovat prvky, které mu nejvíce vyhovují.

2 Teoretická část

2.1 Tradiční školy

Jak je zmíněno již v úvodu, existují tradiční názorové školy, které se vyvíjely v průběhu 50.–80. let a jejichž přístupy k notaci se v mnoha ohledech liší. První publikací, která se podrobně zabývala notací v konsekutivním tlumočení, byla *La Prise de Notes en Interprétation Consécutive*², kterou roku 1956 napsal Jean-François Rozan, hlavní představitel ženevské školy (ETI). „Jedná se o teoreticko-didaktickou koncepci založenou na jeho vlastní tlumočnické praxi a o sérii konkrétních doporučení [...]“ (Čeňková, 2008, s. 87).

Rozan založil svou notaci na lingvistické, sémantické a kognitivní analýze originálu a představil způsob reformulace ekvivalentů. Zdůrazňuje, že jsou velmi důležitá pravidla tvoření zkratk a omezený počet symbolů (Ilg a Lambertová, 1996, s. 71).

Co se týče jazyka, tvrdí, že „výhodnější je zaznamenávat poznámky ve výchozím jazyce, aby tlumočnický mohol ve fázi zápisu eliminovat interferenci cílového jazyka“ (Čeňková, 2008, s. 87). Pravidla zápisu notace, která stanovil, rozdělil na 7 principů (Rozan, 2002, s. 15):

- 1) Zaznamenávání myšlenky, ne slova
- 2) Pravidla zkracování
- 3) Spojovací výrazy
- 4) Negace
- 5) Důraz
- 6) Pravidlo vertikality
- 7) Posun (Pravidlo horizontality)

Rozanovy principy jsou podrobněji rozebrány v následující kapitole této práce. Na Rozana navázal Gerard Ilg, další představitel ženevské školy. Ten byl Rozanovým studentem a tvrdí, že Rozan se při tlumočení spoléhal hlavně na paměť a do poznámek téměř nenahlížel (1996, s. 71). Ilg doporučuje používat krátká slova, zkratky a symboly, které již existují a jsou běžně používané (1996, s. 80).

² Autorka pracuje s anglickou verzí, kterou roku 2002 přeložil Andrew Gillies.

Tradiční ženevská škola se stala východiskem pro pozdější přístupy ke konsekutivnímu tlumočení. Zatímco pařížská škola převzala myšlenku dokonalé analýzy a omezeného množství symbolů, představitelé heidelberské školy naopak Rozanovy přístupy rozvinuli a přes Ilgův přístup se propracovali až k systému poznámek nezávislému na jazyce. (Čeňková, 2008, s. 87)

Pařížská škola (ESIT) vychází nejen z Rozanovy teorie, ale také z přístupu J. Herberta, který prosazoval minimální poznámky, omezený počet zkratk a symbolů, zápis v cílovém jazyce a maximální využití paměti. Tuto teorii rozpracovala na přelomu 60. a 70. let Danica Seleskovitchová (Čeňková, 2008, s. 88). Seleskovitchová také vytvořila tzv. teorii smyslu, v níž se zabývá „kognitivními aspekty tlumočení, [zatímco] uchování v paměti a následné vybavení považuje za automatické vedlejší produkty porozumění smyslu“ (Ilg a Lambertová, 1996, s. 71).

Seleskovitchová prosazuje zápis v cílovém jazyce, odsuzuje používání třetího jazyka z důvodu zhoršení porozumění a jeho prvky považuje za symboly. Ve své teorii zdůrazňuje zaznamenávání smyslu, ne slov, proto odmítá memorování a mechanické používání symbolů. Na Seleskovitchovou navázal Christopher Thiéry, který zdůrazňoval význam analýzy a notaci považoval jen za pomocnou etapu tlumočení (Čeňková, 2008, s. 88).

Z toho vyplývá, že pařížská škola nepřikládala tlumočnické notaci velký význam a více se věnovala jiným fázím tlumočení, jako jsou analýza a porozumění textu.

Z opačné strany k notaci přistupuje Heinz Matyssek, představitel heidelberské školy. Ve své příručce *Handbuch der Notizentechnik für Dolmetscher* (1989) popsal jím vytvořený koncept notace nezávislý na jazyce.

Tento systém obsahoval téměř výlučně jen symboly, které Matyssek vytvořil s využitím zákonitostí německého jazyka (Čeňková, 2008, s. 89). Vycházel z toho, že tlumočnick zachycuje smysl výchozího textu, tedy ho zprošťuje jazykových struktur. Jeho symboly, které neznázorňovaly slova, ale funkční jednotky, byly propojeny komplexním systémem šipek a značek, a tvořily tak hierarchickou

strukturu (Čeňková a kol., 2001, s. 57). Za symboly považoval také kratší slova a zkratky (Čeňková, 2008, s. 89).

Lángová říká, že jeho systém nebyl míněn pouze pro tlumočníky, a jeho záměrem je zaznamenat veškeré informace, což není tak výhodné, jako stručné notace sloužící pouze jako podpora paměti (Lángová, 2002–2004). Tento systém má kvůli své složitosti mnoho odpůrců, ale má i příznivce. Sylvia Kalina³ například říká, že každý tlumočník by si měl vybrat způsob notace, který mu nejvíc vyhovuje (Čeňková a kol., 2001, s. 57).

Co se týče jazyka notace, Matyssek tvrdí, že pokud musí tlumočník nějaký jazyk použít, měl by to být mateřský jazyk, protože jej nejlépe ovládá (Damová, 2004b, s. 4).

Poslední tradiční školou je škola ruská, jejímž zástupcem je Rjurik Konstantinovič Minjar-Beloručev. Ten nevytvořil zcela nový systém notace, ale přizpůsobil existující principy ruskému jazyku. Podle něj by si tlumočník měl zapisovat obtížně zapamatovatelné prvky, omezený počet symbolů a zkratek, které musí mít jednoznačný význam, a dodržovat princip vertikality. Prosazuje také zápis v mateřském jazyce (Čeňková a kol., 2001, s. 79; Čeňková, 2008, s. 89).

Alternativní přístup k notaci poskytuje Tony Buzan, jeho systém se nazývá „mind-mapping“ neboli myšlenkové mapy. Myšlenková mapa je vnějším odrazem myšlenek. Začíná se zaznamenáním hlavní myšlenky doprostřed strany, poté se od ní odvíjejí čáry se slovy, obrázky či symboly, které se dále větví. Toto je podle Buzana odrazem „představivosti a asociací“, které se při myšlení vytvářejí. Buzan odmítá tradiční lineární poznámky, protože neobsahují tyto asociace a považuje je za kontraproduktivní. Dále zdůrazňuje používání barev, jež podporuje paměť (Buzan, 2007).

Tento přístup je zajímavou alternativou například pro trénování paměti a oproštění se od původní struktury projevu. Ovšem používání různých barev při tlumočnické notaci je poměrně nereálné vzhledem k tomu, že tlumočníci často nemají k dispozici ani stůl.

³ Autorka v rámci práce ženská jména přechyluje, výjimkou je pouze Sylvia Kalina, u které je úzus spíše nepřechylovat. Přechylování se netýká bibliografie.

2.2 Základní náležitosti notace

Prvním důležitým krokem před samotnou notací je výběr vyhovujících pomůcek, kterými jsou nejčastěji poznámkový blok a psací potřeba. Ty by měl mít tlumočnick neustále u sebe, a to i v případě, nebo jak říká Gillies, „obzvláště v případě, že organizátor [akce] nebo učitel tvrdí, že tam žádná konsekviva nebude“ (2005, s. 15).

Je na každém tlumočnickovi, jaké pomůcky si zvolí. To se odráží i v doporučení teoretiků, která se mírně odlišují. Jones považuje za nejlepší volbu poznámkový blok velikosti A5, zatímco Gillies volí menší rozměr A6 a v případě tlumočení ve stoje velikost A4, z důvodu lepší opory, kterou poskytuje možnost zapření bloku o tělo. Oba se shodují v tom, že by blok měl mít spirálové otáčení stránek na horním okraji, aby se stránky snadno otáčely. Oba také zdůrazňují psaní pouze na jednu stranu listu, což usnadňuje zpětnou orientaci v textu při reprodukci. Co se týče psací potřeby, doporučují tužku či kuličkové pero (Jones, 1998, s. 40; Gillies, 2005, s. 15–16).

Notace samotná musí být lehce čitelná. To je důležité, neboť nečitelné poznámky nepomohou při reprodukci, jsou tedy zbytečné. Je také „potřeba, aby tlumočnick komunikoval [s mluvčím a posluchači], což zahrnuje přiměřenou řeč těla a oční kontakt [...] Proto si tlumočnick nemůže dovolit mít notaci, kterou bude muset v průběhu [reprodukce] luštit“ (Jones, 1998, s. 40).

Podle Herberta důležitost čitelnosti znemožňuje používání těsnopisu. Udává k tomu tři důvody:

- 1) tlumočnick potřebuje přečíst i několik řádků najednou, obzvláště v případě potřeby zkrátit řeč nebo odstranit zdvojení, což u těsnopisu nelze;
- 2) u těsnopisu nelze dělat rychlé změny, které jsou potřebné, pokud se například mluvčí opraví nebo něco doplní;
- 3) těsnopis nelze číst rychlostí, která je požadována od tlumočnicků.

Z těsnopisu podle něj lze využít pouze malé množství symbolů a zkratk (1952, s. 37–38). O těsnopisu hovoří i Nolan, který tvrdí, že je užitečné se ho naučit (2005, s. 295). Nevyjadřuje se ovšem k tomu, do jaké míry by ho měl tlumočnick využívat, ani nekomentuje Herbertovy připomínky.

Aby byla notace čitelná, je zapotřebí také jednoznačnost. Například nelze mít dva významy pro jednu zkratku. To by mohlo ztížit a zpomalit proces reprodukce a dokonce vést i k chybám (Jones, 1998, s. 40–41).

Dalším předpokladem dobré notace je stručnost. Důvodem je naše „omezená mentální kapacita. [...] Pokud [tlumočník] příliš přemýšlí nad tím, jak si něco poznačit, méně se soustředí na poslech“ (Gillies, 2005, s. 7). Stejný problém nastává, i pokud si tlumočník značí příliš mnoho. Ideální je rozložit mentální kapacitu rovnoměrně. Tento problém řeší Gillies internalizací. Ta vyžaduje opakované procvičování určité činnosti, které vede k jejímu zažití. Poté postačí méně úsilí, protože člověk danou činnost vykonává automaticky (2005, s. 7–8).

Z toho vyplývá, že pokud si tlumočník proces notace do co největší míry internalizuje a uvolní tím část mentální kapacity, bude se moci více soustředit na aktivní poslech a analýzu, které jsou při tlumočení důležitější.

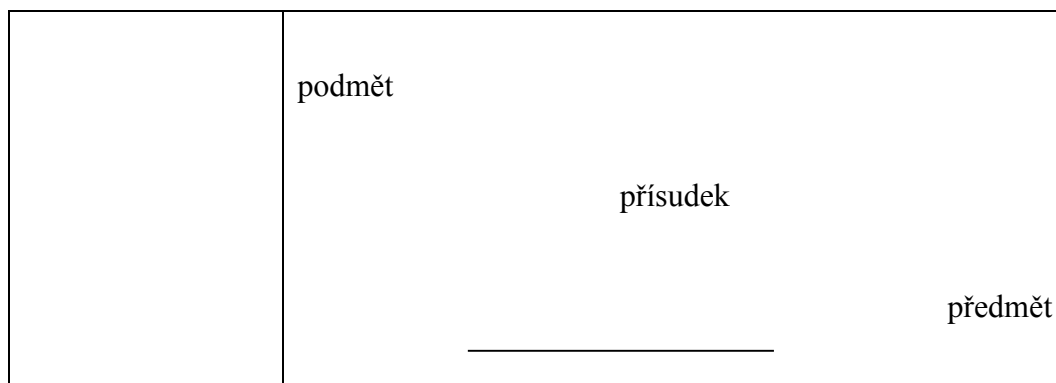
Tyto parametry lze považovat za základní a nezbytné předpoklady pro dobrou notaci, neboť nejsou návodem, jak notaci provádět a neomezují tak individualitu notace jednotlivých tlumočnicků. Pokud je bude mít tlumočník na paměti při zápisu notace a dokáže se jich držet, aniž by se na ně musel vědomě soustředit, bude jeho práce podstatně usnadněna.

2.3 Principy notace

„Zaznamenáno by mělo být vše, co je informačně nosné, co nelze logicky odvodit, kde se tlumočník může lehce zmylit nebo co se velmi snadno zkomolí. Jsou to především vlastní jména, jako jsou jména osob, názvy míst a výrobků [...]; číselné údaje včetně řádů a měrných jednotek a data; veškeré výčty“ (Hrdinová, Vilímek a kol., 2008, s. 48).

2.3.1 Princip horizontality

Základním pravidlem principu horizontality je následující způsob rozvržení jednotky podmět – přísudek – předmět (Gillies, 2005, s. 43):



Takto je vytvořena základní struktura zaznamenané myšlenky, kterou lze doplňovat dle potřeby na úrovni gramatické kategorie, např. na úrovni podmětu může být spojení členská země. Jednotlivé myšlenky je nutné oddělit vodorovnou čarou.

Podle Gilliese je výhodou tohoto principu okamžitá viditelnost struktury projevu, přirozený pohyb očí zleva doprava a žádné syntaktické interference (2005, s. 44).

Tento systém je obzvláště výhodný, pokud je cílovým jazykem angličtina, která má pevný slovosled. Zde totiž syntaktické interference z jazyka s volným slovosledem, jakým je například čeština, mohou znamenat chyby, v krajním případě až změnu významu. V opačném případě se může tento systém zdát komplikovaný, dokonce i jako přítěž. Vilímek tvrdí, že tento postup napomáhá rozeznat gramatické kategorie, pokud tlumočnické zaznamená slovo pomocí symbolu (Hrdinová, Vilímek a kol., 2008, s. 52).

Důležitým znakem horizontálního principu je volný okraj na levé straně, který slouží k zápisu spojovacích výrazů. Jejich oddělení slouží k přehlednosti a snadné orientaci. Vilímek navrhuje zanechat volný i pravý okraj, kam lze zapisovat technické poznámky, jako například křížek pro chybějící informace a pomlčku pro zkrácení výčtu (Hrdinová, Vilímek a kol., 2008, s. 52).

Diagonální rozložení notace popisoval už Rozan, který jej označoval za posun „shift“. Nerozděloval však zapsané informace na podmět – přísudek – předmět (2002, s. 22).

2.3.2 Princip vertikality

Princip vertikality znamená zapisování slov pod sebe, ne vedle sebe. Rozan říká, že umožňuje logicky seskupovat myšlenky a zbavit se zbytečných spojovacích

výrazů (2002, s. 20). Níže jsou uvedeny Rozanovy příklady (1), jak zapisovat pomocí principu vertikality (2002, s. 20).

- | | | | | |
|-----|-----|---|--------------------------|------------|
| (1) | (a) | <i>the report on western Europe</i> | $\frac{R^{ort}}{W Eur.}$ | |
| | | | | <i>Fre</i> |
| | (b) | <i>since the French, US and UK delegations...</i> | <i>As US</i> | |
| | | | | <i>UK</i> |

Na něj navázali ostatní teoretici, kteří toto pravidlo zjednodušili a prosazují pouze vertikální zapisování několikanásobných větných členů (Jones, 1998; Gillies, 2005). Jones dodává, že je důležité snažit se zapsat co nejvíce položek ze seznamu a poznačit chybějící, aby se tlumočnick v případě potřeby mohl na chybějící položky zpětně zeptat (1998, s. 43–44). Zatímco Rozanův přístup je velmi složitě promyšlený a jeho využití v praxi by vyžadovalo dlouhodobé procvičování, zapisování seznamů pod sebe je intuitivní, logické a přehledné, proto by nemělo být pro tlumočnicka těžké si ho osvojit.

2.3.3 Zkratky

Zkracování slov v notaci výrazným způsobem šetří čas. Rozan prosazuje zkracování pomocí horního indexu, a to zapsáním začátku a konce slova, např. *specialized* jako *sp^{ed}*. Argumentuje tím, že pokud by tlumočnick zapsal zkratku *spec.*, význam by byl nejednoznačný. Stejným způsobem zkracuje i označení slovesného času nebo rodu (2002, s. 16–17). Tento systém převzal i Gillies, který navrhuje, aby tlumočnicki převzali koncovky z jazyků, které tlumočí (2005, s. 130).

Alternativu k tomuto systému představuje Nolan, který zkracuje pomocí vynechání samohlásek, které nejsou potřebné k rozeznání slova, a odstranění zdvojených souhlásek: *zbr* – *zebra*, *cmtee* – *committee* (2005, s. 296).

Tyto dva systémy lze volně kombinovat dle potřeby a vlastního uvážení, důležité je zakomponovat také jednotlivé zkratky z různých odvětví, které již existují a které jsou součástí všeobecného přehledu jednotlivce, např. *mj.* – *mimo jiné*, *imho* – *in my honest opinion*, *atd.* – *a tak dále*.

2.3.4 Symboly

Symboly jsou mezi teoretiky často probíraným tématem, což může u začínajících tlumočnicků vést k domněnce, že jsou v notaci velmi důležité. Pravdou je, že symboly jsou časově výhodné, ale rozhodně ne zásadní. „[Mnou] popsany systém notace, jeho variace a jiné systémy fungují s i bez symbolů, pokud však nemáte spolehlivý, konzistentní a smysluplný systém notace, žádné množství symbolů vám nepomůže“ (Gillies, 2005, s. 99).

Rozan tvrdí, že tlumočnickovi postačí pouze 20 symbolů, z nichž je pouze 10 naprosto nezbytných. Ty se týkají vyjádření myšlenky, pohybu a shody (2002, s. 25). To, že by tlumočnick měl používat jen omezený počet symbolů, potvrzuje i Herbert, který říká, že u velkého množství symbolů hrozí nebezpečí, že si tlumočnick při reprodukci nebude schopen vybavit jejich význam (1952, s. 38).

Symboly jsou užitečné, jelikož pomocí nich lze rychle vyjádřit i mnohoslovné výrazy, koncepty, které se opakují, a jeden symbol může vyjadřovat i několik synonymních slov. Každý tlumočnick by si měl sám určit, kolik a jaké symboly mu vyhovují, musí však být jednoznačné a vytvářet asociace v mysli tlumočnicka (Jones, 1998, s. 50; Gillies, 2005, s. 107). To znamená, že symbol jednoznačný pro jednoho tlumočnicka může jinému připadat nesmyslný.

Velmi výhodné je využít již existující symboly z oblasti matematiky (+, =, /), klávesnicových zkratk a interpunkce (@, :, ?, *), měn (€, £, \$) či chemie (CO_2 , H_2O) a dalších (viz Gillies, 2005, s. 107–108; Ilg a Lambertová, 1996, s. 81–82).

Pokud si tlumočnick osvojí nějaký symbol, může na něm dále stavět. Pokud například symbol x znamená *time*, případně *čas/–krát*, lze podle Nolana (2005, s. 296–297) postupovat následovně (2):

- (2) (a) xx *mnohokrát, často*
- (b) $=x$ *stejný čas*
- (c) $+x$ *více času, déle*
- (d) $100x$ *stokrát*
- (e) $<x$ *minulost*
- (f) $x>$ *budoucnost*

Samostatnou kapitolu mezi symboly tvoří šipky, protože „jsou nejuniverzálnější a pravděpodobně nejužitečnější ze všech symbolů“ (Gillies, 2005, s. 105).

- | | | | |
|-----|-----|---|--|
| (3) | (a) | → | <i>vést k, mít za následek, proto</i> |
| | (b) | ← | <i>vrátit se, vrátit, jít zpět</i> |
| | (c) | ↗ | <i>zvýšit, růst, stoupat, vyvíjet se</i> |
| | (d) | ↘ | <i>klesnout, snížit, upadat</i> |

Toto (3) je jen několik málo příkladů šipek a jejich významů (Gillies, 2005, s. 105; Rozan, 2002, s. 28–29). Šipky mohou znamenat v podstatě cokoli, důležité je, aby si byl tlumočnick vždy jistý významem, který zvolil, v čemž je u šipek velmi nápomocný kontext. Rozan tvrdí, že „jejich význam je vždy jasný, a slovo, které je nejvhodnější použít, vyplývá výhradně z kontextu“ (Rozan, 2002, s. 29).

2.3.5 Spojovací výrazy

Zásadním bodem notace je zaznamenání kauzálních vztahů mezi větami či myšlenkami. Tyto vztahy jsou informačně nosné, a pokud by nebyly zaznamenány a tlumočnick je vynechal či změnil, mohlo by dojít ke změně celkového významu. Je proto důležité vytvořit si seznam krátkých slov či symbolů, které by tyto vztahy vyjadřovaly a zároveň byly časově nenáročné.

Gillies upozorňuje, že kauzální vztahy nemusí být vyjádřeny pouze pomocí spojek a spojovacích výrazů, ale mohou být vyjádřeny i implicitně, neboť tyto vztahy netvoří slova, ale myšlenkové pochody mluvčího. Mohou být proto vyjádřeny i intonací nebo vyplývat z kontextu (2005, s. 147). Je úkolem tlumočnicka tyto vztahy rozpoznat pomocí analýzy projevu a v ideálním případě zaznamenat. Níže jsou uvedeny příklady (4), (5), jak lze spojovací výrazy zaznamenat (Rozan, 2002, s. 18; Gillies, 2005, s. 60–61; Jones, 1998, s. 55):

- | | | | |
|-----|-----|---------------------|--|
| (4) | (a) | <i>as, why, cos</i> | <i>vyjádření vysvětlení, příčiny</i> |
| | (b) | <i>tho</i> | <i>vyjádření protikladu, omezení</i> |
| | (c) | <i>but</i> | <i>vyjádření omezení</i> |
| | (d) | <i>if</i> | <i>vyjádření předpokladu, podmínky</i> |

Lze použít i symboly (5):

- (5) (a) + vyjádření dodatku
- (b) // vyjádření konce myšlenky či absence vztahu
- (c) = vyjádření korespondence

Tyto příklady slouží spíše jako inspirace. Dalším způsobem (6), jakým lze stručně zapsat kauzální vztahy, je využití zkratk používaných v textových zprávách a na sociálních sítích. Tyto zkratky jsou výhodné obzvláště pro mladé tlumočníky, kteří je používají v běžném životě, tudíž je mají zažitě a nemusí se je učit.

- (6) (a) *bc, ptž* vyjádření vysvětlení, příčiny
- (b) *nb* vyjádření alternativy
- (c) *2* vyjádření účelu

2.3.6 Negace a důraz

Negace a důraz jsou prvky, které se opakují v projevech velmi často, proto je nutné mít jednoznačný způsob, jakým je zaznamenat. Negaci lze zapsat pomocí přeškrtnutí slova či symbolu, například ~~OK~~ pro vyjádření nesouhlasu (Herbert, 1952, s. 45; Rozan, 2002, s. 19).

Co se týče důrazu, ten lze poznačit pomocí několika způsobů podtržení (7). Jedno podtržení znamená důraz, dvojité podtržení značí důraz v superlativu, naopak zeslabení lze zaznamenat tečkovaným podtržením (Herbert, 1952, s. 45).

- (7) (a) důležitý velmi důležitý
- (b) důležitý extrémně důležitý
- (c) .důležitý nepříliš důležitý

Jones navrhuje také zkrácení komparativu a superlativu, a to pomocí anglických koncovek *-er* a *-est* bez ohledu na jazyk poznámek, případně pomocí symbolu + pro komparativ a ++ pro superlativ nebo symbolu > značícího *více než* (tedy komparativ), který lze rozšířit o symbol <, jenž by znamenal *méně než* (Jones, 1998, s. 55).

2.3.7 Zapisování myšlenky spíše než slova

„V tradiční literatuře o notaci v konsekutivním tlumočení, je ‚smysl‘ všudypřítomným pojmem, který rozebírají a zdůrazňují prakticky všichni autoři“ (Albl-Mikasa, 2008, s. 198).

Zapisování smyslu považuje za důležité Rozan, který uvádí několik příkladů, kdy by zaznamenání pouhého slova z jistého víceslovného výrazu mohlo vést ke změně významu či chybě, pokud by si tlumočnick nebyl schopen danou frází vybavit. Zdůrazňuje tedy idiomatické zaznamenání smyslu, který byl vyvozen důkladnou analýzou proslovu (viz Rozan, 2002, s. 15–16).

Problematiku toho, jak si vyložit poněkud abstraktní pojem „myšlenka“ či „smysl“ rozvádí Gillies, který říká, že pro účel notace se myšlenka rovná jednotce podmět – přísudek – předmět (2005, s. 37).

Alternativní pohled na „smysl“ nabízí Albl-Mikasa, která přistupuje k notaci z kognitivně-lingvistického úhlu, který vychází z výzkumu kognitivního zpracovávání textu a teorie relevance (2008, s. 202).

Výzkum kognitivního zpracování textu vychází z toho, že text dává smysl pouze tehdy, pokud ho posluchač dokáže koherentně interpretovat, a to pomocí procesů, které zpracovávají lingvistické informace, ale také situačního kontextu a průběhu komunikace mezi účastníky. Nejedná se zde o analýzu textu, ale způsobu, jakým je podán či přijat (Albl-Mikasa, 2008, s. 203).

Teorie relevance znamená, že posluchač si rozšíří výrok řečníka o relevantní informace, jež byly řečníkem implikovány, ale nevyřčeny (Albl-Mikasa, 2008, s. 209–210).

2.3.8 Jazyk notace

Jak již vyplývá z kapitoly o tradičních školách, jazyk notace je téma, na kterém se teoretici často neshodují. Nejčastěji se dělí na dvě skupiny: první preferuje zápis v cílovém jazyce, druhá v jazyce výchozím. Jejich argumenty stručně shrnuje Damová:

Ti, kteří doporučují zápis v cílovém jazyce, tak činí v podstatě ze dvou důvodů: Zaprvé, použití cílového jazyka logicky nutí tlumočnicka odpoutat se od povrchové struktury řeči, a mělo by tedy zajistit lepší zpracování

projevu. Zadruhé, má se za to, že zapisování v cílovém jazyce usnadňuje produkci cílové řeči. Relativně menší skupina autorů, kteří zpochybňují doporučení zápisu v cílovém jazyce, často uvádějí důvod, že zápis v cílovém jazyce vyžaduje převod jazyka během zápisu notace, což přidává k počtu procesů, které musí tlumočnick vykonávat ve fázi poslechu. (Damová, 2004b, s. 4)

K první skupině se řadí například Rozan, Herbert či Seleskovitchová, ke druhé například Ilg a Gile. Ne vždy ale autoři považují svá doporučení za konečná. Gile zmiňuje, že dokud nebude k dispozici dostatečné množství empirických dat, nelze s jistotou říct, která varianta je lepší (2009, s. 179).

V praxi se ukázalo, že tlumočníci často používají jazyk smíšený, tedy že během tlumočení přecházejí mezi výchozím a cílovým jazykem dle potřeby. Dále se nabízí i možnost použití třetího jazyka, který se také v notacích vyskytuje. Jeho používání se pojí na znalost tohoto jazyka a osobní preference (Blaszczyk a Hanusiak, 2010, s. 3). Jones dodává, že třetí jazyk může být výhodný, pokud obsahuje krátká a jednoduchá slova (1998, s. 60).

Z jiného úhlu pohledu na tuto problematiku nahlíží Damová, která se ve své studii notací zaměřila právě na to, jaký jazyk tlumočníci při zápisu preferují. Zjistila, že spíše než mezi cílovým a výchozím jazykem se tlumočníci rozhodují mezi jazykem A a jazykem B. Subjekty její studie při zápisu notace silně preferovaly jazyk A nehledě na to, zda byl jazykem výchozím či cílovým. V případech, kdy byl jazyk B použit, jednalo se vždy o situaci, kdy byl jazyk B jazykem výchozím. Z těchto výsledků Damová usuzuje, že tlumočnick se snaží při zápisu vynaložit co nejmenší úsilí, tedy psát mateřským jazykem (jazyk A). Toto je narušeno pouze tehdy, pokud je jazykem výchozím jazyk B, neboť konverze a používání dvou jazyků najednou náročnost zvyšuje. Problém tedy nastává, pokud se jazyk A a výchozí jazyk neshodují. Damová říká, že v tomto případě si tlumočníci častěji volí jazyk A, a k výchozímu jazyku se uchylují, pokud se jedná o těžký úsek (2004b, s. 12).

Toto zjištění je zpochybněno Szabóovou, která ve své studii 8 subjektů s jazykovou kombinací: maďarština – jazyk A, angličtina – jazyk B, tedy jinou než u subjektů Damové (dánština – jazyk A, španělština – jazyk B, C), zjistila, že většina subjektů preferuje při zápisu notace angličtinu v obou případech, tedy

pokud byla výchozím i cílovým jazykem. Některé subjekty uvedly, že je to proto, že angličtina je jednodušší a má kratší slova než maďarština. Szabóová navrhuje, že jazyková kombinace také hraje roli ve výběru jazyka notace (2006, s. 142–146).

2.4 Předchozí studie⁴

Jak již bylo uvedeno, analýzou notace se zabývala Damová, která zkoumala notace pěti tlumočnicků, kteří měli jazykovou kombinaci dánština – španělština, kdy dánština byla u všech jazykem A a španělština jazykem B nebo C. Jednalo se o profesionální tlumočnické pro EU, ale s různou délkou praxe (2 až 14 let) a z různých škol. Nahrávka byla ve španělštině.

Prvním studovaným aspektem byla forma notace, u které se zabývala třemi oblastmi: 1) celými slovy, 2) zkratkami, a 3) symboly. Výsledkem bylo 35 % celých slov, 25 % zkratk a 41 % symbolů celkem, přičemž dva subjekty upřednostňovaly symboly před slovy, dva subjekty slova před symboly a poslední subjekt se podobal prvním dvěma subjektům, ale používal více zkratk než všichni ostatní. V porovnání s počtem celkových jednotek Damová usoudila, že čím více symbolů subjekt používá, tím více si píše, zatímco u slov je tomu přesně naopak. Upozorňuje však, že se jedná o generalizaci a je potřeba dalších výzkumů (2004a, s. 251–256).

Tuto metodu rozboru použila i Cardoenová u 3 studentů, kteří měli bakalářský titul z netlumočnického oboru (Jazyk a komunikace) a jeden rok magisterského studia tlumočnictví. Jazyková kombinace i jazyk nahrávky byly stejné jako u předchozí studie.

Výsledkem bylo 35 % slov, 32 % zkratk a 33 % symbolů celkem. Každý ze subjektů upřednostňoval jinou kategorii, přičemž subjekt, který používal nejvíce zkratk, měl v notaci méně slov než zbylé subjekty (2013, s. 3–4, 8).

Ani jedna z těchto studií explicitně neuvádí, jaký nejnižší procentuální rozdíl již považují za upřednostnění určité kategorie, ale u Damové se jednalo o 6 % a u Cardoenové o 5 %, takže lze říct, že se v podstatě shodují.

Damová se zabývala také dalším aspektem, a to jazykem notace. Ten rozebírala ve výše zmíněné studii. Zabývala se celými slovy a zkratkami, které

⁴ V této kapitole jsou popsány pouze ty části daných studií, které jsou relevantní pro tuto práci a mohou být srovnány s výsledky této práce.

rozdělila do čtyř kategorií: 1) zapsáno cílovým jazykem, 2) zapsáno výchozím jazykem, 3) zapsáno třetím jazykem a 4) nelze posoudit, protože forma zápisu je shodná pro více jazyků.

Výsledkem bylo 72 % cílovým jazykem, 10 % výchozím jazykem, 5 % třetím jazykem a 14 % nešlo posoudit. Co se týče jednotlivých subjektů, navzájem se velmi podobaly, až na jednoho tlumočnicka, který si psal více poznámek ve třetím jazyce než v jazyce výchozím. Damová poté notace rozdělila na menší celky a srovnala s výchozím textem. Zabývala se popisem úseků, ve kterých se většina subjektů (více než 3) stejným způsobem přiklonila buď k použití spíše cílového, nebo naopak výchozího jazyka. Zjistila, že se tlumočníci přikláněli k výchozímu jazyku u prvních 2 odstavců a v úsecích s čísly. Cílový jazyk používali u úseků s jednoduchými kauzálními vztahy a zjevným dělením informací a spojek mezi nimi. Damová vychází z Gileových modelů úsilí a říká, že pokud se jedná o těžký úsek, tlumočník zvolí výchozí jazyk, který představuje menší kognitivní zátěž kvůli omezené kapacitě na zpracování informací. Naopak při lehčích úsecích měli více volné kapacity, kterou využili na náročnější způsob zápisu, tedy notaci v cílovém jazyce (2004a, s. 256–260).

Na tuto studii navázala Damová dalším výzkumem zabývajícím se pouze volbou jazyka. Porovnávala notace u 4 studentů magisterského oboru tlumočnictví. Jejich jazyková kombinace byla znovu dánština – španělština. V rámci pokusu tlumočili z i do obou jazyků. Při tlumočení do jazyka A bylo výsledkem 80 % cílovým jazykem, 4 % výchozím jazykem, 1 % třetím jazykem a 15 % nešlo posoudit. Jak již bylo uvedeno, v této studii i při tlumočení do jazyka B tlumočníci preferovali k zápisu jazyk A (2004b, s. 8–10).

3 Praktická část

Tato část práce je zaměřena na empirický výzkum, kde autorka porovnává rozdílné aspekty notací studentů ATP, a to ve třech kategoriích: 1) forma notace vyplývající z parametrů studie Damové, 2) jazyk notace, také v návaznosti na parametry Damové a 3) využívání principů notace popsaných v kapitole 2.3.

Účelem této práce bylo zjistit, nakolik se liší notace pokročilých a začínajících studentů tlumočnictví, a zda má na tyto odlišnosti vliv příprava.

Autorka práce je toho názoru, že méně zkušení studenti si budou celkově zapisovat více než pokročilí, jelikož se méně spoléhají na svou paměť, a tedy se obávají, že to, co si nepoznají, nepřetlumočí. Pokud se jedná o připravenost, bude tato tendence zapisovat více u obou skupin nižší u připravené nahrávky, jelikož u ní vědí, co očekávat. Tím pádem se sníží strach ze selhání a vzroste důvěra ve vlastní paměť. V návaznosti na tuto snahu zapsat si maximum informací budou začátečníci nejvíce používat zkratky kvůli rychlosti, poté celá slova a nejméně symboly. Pokročilí budou více používat celá slova, aby se vyhnuli případné nesrozumitelnosti zkratky, a na druhém místě symboly kvůli rychlosti zápisu. Zde autorka nepředpokládá zásadní rozdíl mezi připravenou a nepřipravenou nahrávkou, jelikož se domnívá, že příprava není natolik zásadním faktorem, aby změnila preference jednotlivých kategorií.

Co se týče jazyka zápisu, autorka práce si myslí, že začátečníci budou zapisovat ve výchozím jazyce, a vychází tak z modelů úsilí Daniela Gila, který říká, že zápis v cílovém jazyce by mohl zahltnout procesní kapacitu ve fázi poslechu a je tedy lepší a jednodušší zapisovat v jazyce výchozím (2009, s. 179). Pokročilí studenti budou zapisovat v jazyce smíšeném, jelikož je pro ně díky tréninku zápis notace méně zátěžovým. Příprava se u obou skupin projeví větším počtem slov v cílovém jazyce, také z důvodu menší zátěže.

Doporučené principy budou využívat zejména pokročilí studenti, jelikož si je měli možnost během studia vyzkoušet a přizpůsobit svým potřebám. Začátečníci je podle autorky nebudou využívat, jelikož je nemají dostatečně osvojené a byla by to pro ně zátěž navíc.

3.1 Metoda

3.1.1 Subjekty

Šetření se účastnilo dvanáct studentů prvního ročníku navazujícího magisterského programu ATP. Tito studenti navštěvují úvodní tlumočnický seminář tohoto programu a dělí se na dvě skupiny. První skupina (6 subjektů) má za sebou bakalářský program ATP, jedná se tedy o pokročilé studenty. Druhá skupina (6 subjektů) navazovala z jiných oborů angličtiny a má minimální zkušenosti s tlumočením, jedná se tedy o začátečníky. U studentů obou skupin se předpokládá výborná znalost anglického jazyka.

3.1.2 Materiál a kontext šetření

Tlumočnický materiál sestával ze dvou nahrávek na podobné téma: plýtvání potravinami. V obou případech se jednalo o nahrávku z cyklu přednášek TED. Nahrávání probíhalo ve dvou etapách. První týden studenti tlumočili nepřipravenou nahrávku, kterou neměli před nahráváním k dispozici a neznali ani téma nahrávky. Po ukončení nahrávání dostali instrukce k příštímu týdnu a byla jim zpřístupněna druhá nahrávka. Aby bylo prokazatelné, že si studenti druhou nahrávku připravili, měli za úkol si k ní připravit a odevzdat glosáře.

Následující týden tedy studenti tlumočili připravenou nahrávku, měli k dispozici své glosáře a vzhledem k podobným tématům projevů jim sloužila předchozí nahrávka jako tzv. paralelní text. Nahrávání probíhalo v tlumočnické laboratoři, kde byly přítomny všechny subjekty, čímž se zajistily stejné podmínky pro všechny. Od studentů byly vybrány kromě notací také nahrávky, které autorce slouží jako kontrolní prvek v případě nesrovnalostí či nečitelných úseků v notaci.

3.1.3 Zpracování dat

Vzhledem k délce nahrávek, každá měla přes 14 minut, vybrala autorka z každé pět úseků, jež odpovídají asi polovině. Úseky byly vybrány tak, aby pokryly začátek, střed i konec nahrávek a aby měly dohromady pokud možno shodný počet slov. Z nepřipravené nahrávky bylo vybráno 1144 slov, z připravené 1152 slov. Vybrané úseky jsou označeny v prepisech na konci práce.

Výsledky jsou porovnány s výsledky předchozích studií (pokud je srovnání možné). U srovnávání kategorií, tedy formy a jazyka notace, je procentuální rozdíl, který je považován za upřednostnění určité kategorie, 5 % a více.

U využívání principů notace autorka vychází z toho, že pokročilí studenti byli seznámeni v rámci bakalářského studia s popsányými principy notace (svou znalost museli prokázat u státní zkoušky) a zkoumá, nakolik studenti využívají popsanych metod v praxi. Dále srovnává rozdíly mezi připravenou a nepřípravenou nahrávkou a mezi začátečníky a pokročilými.

3.1.3.1 *Forma notace*

Tato část výzkumu vychází z výše zmíněné studie Damové (2004a, s. 253), konkrétně přebírá její zkoumané kategorie. Těmi jsou:

- 1) Celkový počet jednotek.
- 2) Celá slova: včetně těch, která neobsahují morfémy skloňování. Damová uvádí zejména vynechání množného čísla, např. *problems – problem*. V této práci se za celé slovo považují veškerá celá slova, i pokud byla zapsána formou jiné slovní kategorie, než jaká byla v původní nahrávce, např. *emisión – emise*. Dále se autorka rozhodla do celých slov zahrnout i číslice, pokud vyjadřují číslo z původní nahrávky.
- 3) Zkratky: patří sem jednotky, které obsahují jen část slova, např. *people: peop.* nebo *ppl.*, dále akronymy, např. *USA* namísto *United States of America*. Do této kategorie patří také jednotky, které jsou na pomezí mezi zkratkami a akronymy, např. *F + V* namísto *fruit and vegetables*, v tomto případě jsou *F* a *V* zahrnovány do kategorie zkratek, + je bráno jako symbol.
- 4) Symboly: do symbolů patří veškeré ostatní jednotky, tedy např. pomlčky, matematické značky, šipky, dvojtečky, obrázky atd. Patří sem také číslice, které zobrazují slova, např. *2* namísto *to*, kombinace písmen a čísel, např. *zpět* vyjádřeno jako *z5*. Dále tato kategorie obsahuje chemické značky jako *CO₂* (viz kapitola 2.3.4).

Vzhledem k poměrně velkému počtu subjektů (6 pokročilých a 6 začátečníků) jsou výsledky vyjádřeny jako průměr se zaokrouhlením na desetiny.

Tabulka 1: Nepřipravená nahrávka (forma notace)⁵

	Celkem jednotek	Celá slova	Zkratky	Symboly
Pokročilí	100 % (237,8)	49,4 % (117,5)	16,2 % (38,5)	34,4 % (81,8)
Začátečníci	100 % (164)	65,4 % (107,3)	13,7 % (22,5)	20,9 % (34,2)

Jak vyplývá z tabulky 1, celkové počty slov se u nepřipravené nahrávky poměrně liší, a to překvapivým způsobem. Pokročilí studenti si v průměru zapsali o 73,8 jednotek více, než začátečníci. Zatímco pokročilí studenti se pohybovali v rozsahu 181–286 jednotek a pouze jeden student (S3)⁶ byl pod hranicí 200 jednotek, u začátečníků tomu bylo přesně naopak, tedy při rozsahu 125–229 jednotek překročil hranici 200 jednotek pouze jeden student (S2).

Co se týče jednotlivých kategorií, pokročilí studenti v průměru nejčastěji zapisovali celá slova (49,4 % celých slov), následovaly symboly (34,4 % symbolů) a nejméně používali zkratky (16,2 % zkratk). Rozdíly mezi těmito kategoriemi jsou poměrně zásadní, a to více než 15 %. Tuto strukturu v podstatě kopíruje (tedy má rozdíl mezi kategoriemi více než 5 %) většina pokročilých studentů (5 studentů). Pouze jeden student (S2) se liší, využíval stejnou měrou celých slov (43,7 %) i symbolů (43,3 %).

Začátečníci také v průměru preferovali celá slova (65,4 % celých slov), na druhém místě symboly (20,9 % symbolů) a nejméně využívali zkratk (13,7 % zkratk). U rozdílů mezi jednotlivými kategoriemi jsou velké skoky. Celá slova jsou o 44,5 % častější než symboly. Mezi symboly a zkratkami je rozdíl jen 7,5 %. Tuto silnou preferenci celých slov vykazují všechny subjekty, ale pouze polovina dává větší než 5% přednost symbolům před zkratkami.

Ze srovnání notací u nepřipravené nahrávky obou skupin vyplývá, že i když jsou preference dílčích kategorií na stejných místech u začátečníků i pokročilých, procentuální zastoupení každé z nich se liší. Nejvýraznější je tento jev u celých slov, začátečníci si jich zapisovali o 16 % více. Co se týče symbolů, je rozdíl o něco

⁵ Veškeré tabulky jsou vyjádřeny v procentech s počty jednotek v závorkách.

⁶ S1–6 jsou označení notací studentů, které jsou nahrány na přiloženém DVD ROM.

menší, začátečníci je využívali o 13,5 % méně. Pouze kategorie zkratk je u obou skupin srovnatelná (rozdíl 2,5 %).

Tabulka 2: Připravená nahrávka (forma notace)

	Celkem jednotek	Celá slova	Zkratky	Symbody
Pokročilí	100 % (272, 2)	51,2 % (139,5)	18,2 % (49,5)	30,6 % (83,2)
Začátečníci	100 % (211,6)	59,9 % (126,7)	16,8 % (35,5)	23,4 % (49,5)

Tabulka 2 ukazuje, že celkové počty slov se u připravené nahrávky znovu liší, a to stejným způsobem jako u nahrávky připravené. Pokročilí studenti si i nyní zapsali v průměru více jednotek než začátečníci, tentokrát o 60,6 jednotek. Jedná se o rozdíl srovnatelný z předchozím, ovšem celkový počet jednotek u obou skupin překročil 200. Pokročilí studenti se pohybovali v rozsahu 230–297 jednotek, pouze jeden student (S3) měl méně než 270. Rozsah začátečníků byl 138–304 jednotek, polovina z nich měla pod 200 jednotek.

Pořadí jednotlivých kategorií je u obou skupin stejné jako u nepřipravené nahrávky. Pokročilí studenti znovu v průměru nejčastěji zapisovali celá slova (51,2 % celých slov), následovaly symbody (30,6 % symbolů) a nejméně používali zkratky (18,2 % zkratk). V tomto případě se žádný ze studentů výrazně neodchýlil od dané struktury, pouze jeden (S2) měl jednotlivé kategorie vyrovnanější, a to 41 % celých slov, 25,5 % zkratk a 33,6 % symbolů.

Začátečníci zapisovali 59,9 % celých slov, 23,4 % symbolů a 16,8 % zkratk. Jsou ale mezi nimi výraznější odchylky než u pokročilých. Dva studenti u kategorie celých slov přesáhli 70 %, jeden z nich (S3) dokonce preferoval zkratky (17,9 %) před symbody (10,1 %), druhý (S6) zapisoval velmi málo zkratk (5,9 %). Třetí student (S2) měl zase kategorie symbolů a zkratk srovnatelné (24,7 % a 20,1 %).

Pokud se jedná o srovnání obou skupin, jsou rozdíly mezi jednotlivými kategoriemi menší, než tomu bylo u nahrávek nepřipravených. Nezanedbatelný rozdíl je znovu u celých slov, která si začátečníci i tentokrát zapisovali více, ale už jen o 11,7 %. Symbody si začátečníci zapisovali o 7,2 % méně a počet zkratk byl znovu srovnatelný.

Tabulka 3: Pokročilí (forma notace)

	Celkem jednotek	Celá slova	Zkratky	Symbody
Nepřipravená nahrávka	100 % (237,8)	49,4 % (117,5)	16,2 % (38,5)	34,4 % (81,8)
Připravená nahrávka	100 % (272, 2)	51,2 % (139,5)	18,2 % (49,5)	30,6 % (83,2)

Tabulka 4: Začátečníci (forma notace)

	Celkem jednotek	Celá slova	Zkratky	Symbody
Nepřipravená nahrávka	100 % (164)	65,4 % (107,3)	13,7 % (22,5)	20,9 % (34,2)
Připravená nahrávka	100 % (211,6)	59,9 % (126,7)	16,8 % (35,5)	23,4 % (49,5)

Tabulky 3 a 4 srovnávají celkové výkony obou skupin. Lze vidět, že výkony pokročilých studentů jsou velmi konzistentní, ve všech kategoriích jsou u nich procentuální rozdíly zanedbatelné. Začátečníci mají hodnoty také srovnatelné, pouze kategorie celých slov je u nepřipravené nahrávky o 5,5 % vyšší.

Hlavní rozdíl je tedy mezi celkovým počtem jednotek. U obou skupin vzrostl, a to o 34,4 jednotek u pokročilých a o 47,6 jednotek u začátečníků.

3.1.3.2 Jazyk notace

V této části se autorka zabývá tím, jakým jazykem si studenti své notace zapisovali. Posuzovány byly pouze kategorie celých slov a zkratk. Jelikož symbody nepatří do žádného z jazyků, jsou z této části zkoumání vynechány. Kategorie jsou následující:

- 1) Celkový počet celých slov a zkratk. V tabulkách označeno jako *Celkem jednotek*.
- 2) Anglický jazyk, který je zároveň jazykem výchozím a jazykem B pro všechny subjekty. V tabulkách je kategorie označena zkratkou *AJ*.

- 3) Český jazyk, který je jazykem cílovým a pro všechny subjekty jazykem A.
V tabulkách je kategorie označena zkratkou ČJ.
- 4) Nelze posoudit, neboť forma zápisu je shodná pro oba jazyky. V této kategorii jsou zahrnuty nejednoznačné zkratky, např. zkratka *org.*, která může znamenat *organization*, *organic*, ale také *organizace* nebo *organický*. Dále sem patří celá slova se shodnou formou, např. *data*. Poslední součástí této kategorie jsou číslovky, které autorka práce řadí mezi celá slova, ale jsou shodná pro většinu jazyků. V tabulkách je kategorie označena zkratkou NP.

Tyto kategorie částečně vychází ze studie Damové (viz kapitola 2.4), ta ale ve své studii zahrнула i kategorii třetího jazyka. Vzhledem k tomu, že u subjektů této práce se třetí jazyk neobjevil ani v jednom případě, rozhodla se autorka tuto kategorii vynechat.

Tabulka 5: Nepřipravená nahrávka (jazyk notace)

	Celkem jednotek	AJ	ČJ	NP
Pokročilí	100 % (156)	49,4 % (77)	36,1 % (56,3)	14,6 % (22,7)
Začátečníci	100 % (129,8)	74,4 % (96,5)	15,4 % (20)	10,2 % (13,3)

Jak vyplývá z tabulky 5, pokročilí studenti u nepřipravené nahrávky v průměru preferovali zápis v angličtině, tedy výchozím jazyce (49,4 % jednotek). Zápis v češtině, tedy jazyce cílovém, je na druhém místě, ale je také velmi častý (36,1 % jednotek).

V této části výzkumu se ale objevuje větší individualita než v části předchozí, proto je potřeba zaměřit se na jednotlivce. Výchozí jazyk preferovali 4 pokročilí studenti, tedy většina. Dva z nich (S2, S4) ho upřednostňovali velmi výrazně (80,6 % a 77,6 %) v porovnání jazykem cílovým (5,9 % a 4,9 %). Další dva (S3, S6) používali jazyk více smíšený než první skupina, 65,7 % a 66,3 % zapsali výchozím a 20,4 % a 20 % cílovým jazykem. Poslední dva studenti (S1, S5) silně preferovali zápis v cílovém jazyce (77,9 % a 77,3 %) vůči jazyku výchozímu (8,5 %

a 7,1 %). Množství slov, jež nebylo možné posoudit, bylo u všech subjektů srovnatelné.

Začátečníci také u nepřipravené nahrávky v průměru preferovali zápis ve výchozím jazyce, a to mnohem výrazněji, než v jazyce cílovém (74,4 % a 15,4 %). Tuto strukturu kopíruje 5 studentů, tedy většina. Tři z nich dokonce využívali cílového jazyka v naprosto zanedbatelném množství (pod 2 %). Pouze jeden začátečník (S4) upřednostňoval cílový jazyk (58,3 %) před jazykem výchozím (34,6 %). Množství slov, jež nebylo možné posoudit, bylo u většiny subjektů srovnatelné, pouze jeden (S1) jich měl oproti průměrné hodnotě o 5 % více.

Ze srovnání obou skupin vyplývá, že i když obě preferovaly spíše zápis ve výchozím jazyce, pokročilí ve srovnání se začátečníky mnohem více využívali i jazyka cílového (o 20 % více). Dále se pokročilí dělili do tří rovnoměrných skupin, ale žádná z nich nepoužila méně než 5 % slov v češtině, zatímco u začátečníků to byla hned polovina.

Tabulka 6: Připravená nahrávka (jazyk notace)

	Celkem jednotek	AJ	ČJ	NP
Pokročilí	100 % (189)	49,9 % (92,3)	41,8 % (79)	9,4 % (17,7)
Začátečníci	100 % (162,2)	73,8 % (119,7)	18 % (29,2)	8,2 % (13,3)

Tabulka 6 ukazuje, že i u připravené nahrávky pokročilí studenti preferovali zápis ve výchozím jazyce, rozdíl oproti cílovému jazyku je ale i tentokrát velmi malý (49,9 % a 41,8 % jednotek).

I nyní se pokročilí dělili na 3 skupiny po dvou studentech. První skupina (S2, S4) výrazně upřednostňovala výchozí jazyk (81,1 % a 82,8 %) před cílovým (7,2 % a 7,4 %). Skupina druhá (S3, S6) používala smíšený jazyk s preferencí výchozího jazyka (53,9 % a 50,3 %), ale do velké míry využívala i jazyka cílového (37,7 % a 36,9 %). Poslední skupina (S1, S5) upřednostňovala jazyk cílový (75,6 % a 84,2 %) před výchozím (18,7 % a 7,1 %). Množství slov, jež nebylo možné posoudit, bylo i nyní u všech subjektů srovnatelné.

Začátečníci znovu v průměru silně preferovali výchozí jazyk před cílovým (73,8 % a 18 % jednotek). I tentokrát polovina studentů využívala cílový jazyk jen v zanedbatelném množství, jeden (S3) dokonce vůbec. Pouze jeden začátečník (S4) upřednostňoval cílový jazyk (66,7 %) před výchozím (25,6 %). Množství slov, jež nebylo možné posoudit, bylo tentokrát u všech začátečníků srovnatelné.

Srovnání obou skupin je téměř totožné s předchozí nepřipravenou nahrávkou. Pokročilí i začátečníci preferovali výchozí jazyk, ale pokročilí využívali více i cílového jazyka, tentokrát o 23,8 %. Pokročilí se znovu dělili do tří rovnoměrných skupin, kdy žádná z nich nepoužila méně než 5 % slov v češtině, u začátečníků to byla i tentokrát polovina.

Tabulka 7: Pokročilí (jazyk notace)

	Celkem jednotek	AJ	ČJ	NP
Nepřipravená nahrávka	100 % (156)	49,4 % (77)	36,1 % (56,3)	14,6 % (22,7)
Připravená nahrávka	100 % (189)	49,9 % (92,3)	41,8 % (79)	9,4 % (17,7)

Podle tabulky 7 lze vidět, že v průměru jsou výkony pokročilých u nepřipravené i připravené nahrávky srovnatelné, pouze u nepřipravené nahrávky zapisovali o 5,7 % méně slov v cílovém jazyce. To ovšem může být způsobeno tím, že u nepřipravené nahrávky se vyskytlo o 5,2 % více slov, jež nebylo možné posoudit.

Jak již bylo zmíněno, pokročilí studenti se dělili na tři rovnoměrné skupiny, a to u obou nahrávek. První skupina, která výrazně preferovala zápis ve výchozím jazyce, měla připravenou i nepřipravenou nahrávku srovnatelnou. U skupiny upřednostňující cílový jazyk se vyskytla jedna odchylka, jeden student (S1) měl o 10,2 % méně slov v cílovém jazyce u nepřipravené nahrávky oproti nahrávce připravené. Bylo to ale na úkor slov, jež nebylo možné posoudit.

Jediný výraznější rozdíl byl tedy u studentů, kteří zapisovali smíšeným jazykem s preferencí jazyka výchozího. Rozdíl mezi počtem slov ve výchozím a cílovém jazyce se u připravené nahrávky snížil, u obou shodným způsobem. U nepřipravené nahrávky měli v průměru o 45,8 % méně slov v cílovém jazyce oproti jazyku výchozímu, zatímco u připravené nahrávky už to bylo pouze o 14,8 %.

Tabulka 8: Začátečníci (jazyk notace)

	Celkem jednotek	AJ	ČJ	NP
Nepřipravená nahrávka	100 % (129,8)	74,4 % (96,5)	15,4 % (20)	10,2 % (13,3)
Připravená nahrávka	100 % (162,2)	73,8 % (119,7)	18 % (29,2)	8,2 % (13,3)

U začátečníků jsou v průměru srovnatelné všechny kategorie, včetně počtu slov, jež nebylo možné posoudit (tabulka 8).

Polovina studentů si téměř nezapisovala v cílovém jazyce (méně než 5 % jednotek), na což neměla vliv ani připravenost nahrávky. Dva studenti v obou případech používali i cílový jazyk. Zde došlo k odchylce pouze v jednom případě, kdy si student (S1) zapsal u nepřipravené nahrávky o 12,1 % méně slov v cílovém jazyce než u připravené, a to na úkor výchozích slov i slov, které nešlo posoudit. U posledního studenta (S4), který si jako jediný začátečník zapisoval více v jazyce cílovém, se tato tendence zvýšila u připravené nahrávky, a to o 8,4 %. Počet slov, jež nebylo možné posoudit, měl srovnatelný.

3.1.3.3 *Využívání principů notace*

V této části autorka hodnotí, do jaké míry studenti využívali principy notace popsané v kapitole 2.3. Zaměřuje se na princip horizontality, princip vertikality, zkratky, symboly, negaci a důraz.

Princip horizontality popsaný Gilliesem, tedy podmět – přísudek – předmět, se pokoušel dodržovat jen jeden pokročilý student (S2) u obou nahrávek, ale nedodržel ho v celé notaci, jen v určitých částech. Studenti si však tento princip přizpůsobili svým potřebám a v modifikované verzi (nejčastější bylo odsazení návazné informace) jej pokročilí používali všichni u připravené i nepřipravené nahrávky.

Mezi začátečníky u nepřipravené nahrávky používal vlastní verzi tohoto principu pouze jeden student (S4), a jeden (S2) ho využil jen částečně, tedy ne v celé notaci. U připravené nahrávky princip používal v celé notaci také jen jeden (S4) a v části notace tentokrát dva studenti (S5, S2).

Co se týče principu vertikality, studenti jej používali jen na zápis seznamů či výčtů. Tři pokročilí studenti jej využívali u připravené nahrávky, jeden (S2) z části a dva vůbec (S1, S5). U nahrávky nepřipravené to bylo půl na půl. U začátečníků je tento princip oblíbenější, u připravené i nepřipravené nahrávky jej použili čtyři studenti.

Zkratky používali studenti v malém množství a veskrze se jednalo o akronymy, počáteční písmena či části slov. Rozanovy horní indexy nepoužil nikdo, pouze jeden student (S5), překvapivě začátečník, si u připravené nahrávky zapsal několik zkratk způsobem vycházejícím z Rozana, např. *opp.ty* – *opportunity*, *dev.ment* – *development* nebo *uns.able* – *unsustainable*.

Pokud se jedná o symboly, studenti velmi často využívali šipky ve významu vzrůstu, poklesu a následku, dále používali symboly z oblasti matematiky: +, %, =, >; chemie H_2O , CO_2 ; měn €, \$. Tyto symboly používala většina studentů. U některých se objevily i emotikony a SMS zkratky jako z5, o5. Dva pokročilí studenti (S1, S2) používali u obou nahrávek i obrázky, konkrétně: dům, chléb, ovce, ryba, auto, osoba, kráva.

Začátečníci ovšem ve velké míře používali pomlčky. U nepřipravené nahrávky tvořily 53,2 % ze všech symbolů a u připravené dokonce 60,6 %. U pokročilých bylo toto číslo mnohem menší, 29,3 % u nepřipravené a 22,3 % u připravené nahrávky. Z toho vyplývá, že pokročilí studenti mají propracovanější a bohatší systém zkratk než začátečníci.

Negace a důraz byly zaznamenávány různými způsoby, důraz pomocí podtržení slova, vykřičníků nebo kroužkování slov. Negace nejčastěji pomocí *x* před slovem, ale objevilo se i přeškrtnutí. Pokročilí si u obou nahrávek zaznamenávali negaci křížkem před slovem, v jednom případě v kombinaci s přeškrťáváním slov. V případě připravené nahrávky se důraz u jednoho studenta (S1) neobjevil vůbec, u dvou se jednalo o jednoduché podtržení (S5, S6) a tři studenti kombinovali více způsobů. Stejně tomu bylo i u nepřipravené nahrávky, pouze jeden student (S3) zaměnil podtrhování za vykřičníky.

Začátečníci na tom byli jinak, u připravené nahrávky pěti z nich se objevil důraz (čtyřikrát podtrhování, jednou kroužkování). Negace (křížek) se objevila u tří studentů. Jeden student (S3) nezapisoval ani jedno. Situace byla stejná i u nahrávky nepřipravené.

3.1.4 Vyhodnocení

Hypotézou této práce bylo, že začátečníci budou zapisovat více než pokročilí, a to u nahrávky nepřipravené i připravené, přičemž v porovnání nahrávek budou obě skupiny zapisovat méně u připravené nahrávky z důvodu větší sebedůvěry. Tato hypotéza se nepotvrdila, jelikož si začátečníci u nepřipravené i u připravené nahrávky zapisovali méně než pokročilí. Nepotvrdilo se ani to, že u nepřipravené nahrávky budou studenti zapisovat méně než u připravené. U obou skupin tomu bylo právě naopak, počet jednotek vzrostl právě u připravené nahrávky, a to u začátečníků i pokročilých.

Autorka má za to, že začátečníci si psali méně než pokročilí, protože nestačili danému tempu. Důvodem mohlo být to, že vynaložili více úsilí na aktivní poslech a zbylo jim tedy méně procesní kapacity a zápis notace (tato teorie vychází z již popsaných modelů úsilí Daniela Gila). Toto vysvětlení potvrzuje i fakt, že u obou skupin vzrostl počet zapsaných jednotek právě u připravené nahrávky, tedy v případě, kdy už měli fázi poslechu jednou za sebou a nemuseli jí tak věnovat tolik úsilí. To, že si pokročilí studenti zapisovali celkově více, zdůvodňuje autorka tak, že se zmýlila v předpokladu vyšší důvěry ve vlastní paměť na straně studentů. Předpokládá tedy, že i pokročilí studenti si raději zapisují více, pouze s tím rozdílem, že oproti začátečníkům dokáží lépe rozdělit svou procesní kapacitu mezi poslech a zápis notace.

Další část hypotézy se zabývá poměrem kategorií celá slova, zkratky a symboly. Co se týče začátečníků, původně stavěla autorka na první pozici zkratky, poté celá slova a nakonec symboly. Naopak u pokročilých předpokládala, že nejčastější budou celá slova, poté symboly a nakonec zkratky kvůli jejich možné ambivalenci, které se zkušenější tlumočník snaží vyhnout.

Tato část hypotézy se potvrdila jen napůl, pokročilí studenti si opravdu píšou nejvíce celá slova, poté symboly a nejméně zkratky. Tuto strukturu ale překvapivě kopírují i začátečníci, u nichž je procentuální zastoupení celých slov ještě vyšší než u pokročilých. Autorka se domnívá, že je to proto, že si i začátečníci uvědomují rizika používání velkého počtu zkratk. Zároveň nejsou zvyklí na používání symbolů, proto i ty zapisují v menší míře. Potvrdilo se, že příprava na tyto kategorie neměla zásadní vliv. Ve srovnání se studií Damové se výsledky tohoto výzkumu liší, její subjekty zapisovaly nejvíce symbolů. Více se výsledky shodují

s Cardoenovou, jejíž subjekty v průměru preferovaly dané kategorie ve stejném pořadí jako subjekty této práce, ovšem každý jednatel u Cardoenové upřednostňoval jinou kategorii. Autorka práce přisuzuje tyto rozdíly různým přístupům k výuce notace ve světě.

Pokud se jedná o jazyk notace, potvrdil se předpoklad, že začátečníci budou zapisovat zejména ve výchozím jazyce, pouze jeden z nich preferoval jazyk cílový. Pokročilí sice v průměru zapisovali jazykem více smíšeným než začátečníci, bylo to ale proto, že se dělili na tři rovnoměrné skupiny: 1) skupina se silnou preferencí výchozího jazyka, 2) skupina zapisující smíšeným jazykem, ale stále s preferencí jazyka výchozího, 3) skupina se silnou preferencí jazyka cílového. Toto rozdělení přisuzuje autorka tomu, že pokročilí studenti si během studia měli možnost vyzkoušet zápis v obou jazycích, tudíž se u nich projevily individuální preference, které hrají u notace důležitou roli. Zároveň ale většina studentů stále preferovala výchozí jazyk. Potvrdila se proto hypotéza, že je zápis ve výchozím jazyce méně zátěžový. Potvrdilo se také, že příprava umožňuje obou skupinám zapisovat o něco více v cílovém jazyce.

Výsledek je tedy naprosto opačný od výsledků studie Damové, jejíž subjekty si nejčastěji volily zápis cílovým jazykem, případně mateřským jazykem. Hypotézu Damové o větší jednoduchosti mateřského jazyka (jazyka A) vyvrací i Jakub Nohavica, který srovnával notace začátečníků při tlumočení z různých aktivních jazyků (studenti měli kombinaci: ČJ – jazyk A, AJ – jazyk B). I v jeho případě většina studentů preferovala zápis výchozím jazykem, nehledě na to, zda se jednalo o jazyk A či B (2011, s. 30–31).

Hypotéza týkající se doporučených principů notace se potvrdila jen částečně. Pokročilí studenti opravdu ve velké míře používají tyto postupy (využívali zejména princip horizontality, symboly, negaci a důraz). Ovšem ukázalo se, že i začátečníci se snaží tyto postupy využívat, což se projevilo hlavně u principu vertikality, negace a důrazu, ale u symbolů se ukázalo, že je používají méně systematicky než pokročilí. Autorka se tedy domnívá, že začátečníci používají hlavně ty nejintuitivnější z doporučených principů, protože se s nimi setkali i mimo obor tlumočení (psaní položek seznamu pod sebe, křížek jako negace, podtržení jako důraz).

4 Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřovala na rozbor tlumočnických notací, které si při tlumočení připravené a nepřipravené nahrávky zapisovali studenti prvního ročníku navazujícího magisterského programu ATP.

Přestože se nepotvrdila část hypotézy, kde se autorka domnívala, že studenti, kteří vystudovali bakalářské ATP, si budou zapisovat méně, že příprava počet zapsaných jednotek sníží u obou skupin, a nepotvrdilo se ani to, že začátečníci budou preferovat zkratky před celými slovy a symboly, poukazuje tato práce na zajímavé skutečnosti. Výsledky výzkumu poukázaly na to, že přestože je notace záležitostí individuální, většina studentů ve všech kategoriích upřednostňovala celá slova, poté symboly a nejméně používali zkratky. Vystává tedy otázka, zda jsou si toho studenti vědomi, a zda by tato tendence přetrvávala i u většího počtu subjektů.

Individuální preference se projevily nejvíce u jazyka notace, přesto se potvrdila hypotéza, že nejčastěji si studenti píšou výchozím jazykem a že příprava dovoluje tlumočnickům psát více slov v jazyce cílovém. Lze tedy předpokládat, že zápis výchozím jazykem je méně zátěžový, avšak pokud zátěž není tak vysoká, preferují studenti spíše jazyk smíšenější.

Potvrdilo se také, že pokročilí studenti ve velké míře využívají doporučené principy notace a i začátečníci se je snaží využívat. Toto zjištění ukazuje, že výuka notace je pro studenty důležitá, a porovnání začátečníků a pokročilých může vyučujícím naznačit, na které aspekty notace je výhodné se zaměřit.

Autorka práce si uvědomuje, že notace je pouze jednou částí konsekutivního tlumočení a je důležité ji zasadit do kontextu a porovnat ji i s celkovým výkonem tlumočnicka. Tato práce bude k podobnému výzkumu vhodným výchozím bodem.

Přílohy

Přepis nepřipravené nahrávky

Tristram Stuart: The global food waste scandal

The job of uncovering the global food waste scandal started for me when I was 15 years old. I bought some pigs. I was living in Sussex. And I started to feed them in the most traditional and environmentally friendly way. I went to my school kitchen, and I said, "Give me the scraps that my school friends have turned their noses up at." I went to the local baker and took their stale bread. I went to the local greengrocer, and I went to a farmer who was throwing away potatoes because they were the wrong shape or size for supermarkets. This was great. My pigs turned that food waste into delicious pork. I sold that pork to my school friends' parents, and I made a good pocket money addition to my teenage allowance. But I noticed that most of the food that I was giving my pigs was in fact fit for human consumption, and that I was only scratching the surface, and that right the way up the food supply chain, in supermarkets, greengrocers, bakers, in our homes, in factories and farms, we were hemorrhaging out food.

Supermarkets didn't even want to talk to me about how much food they were wasting. I'd been round the back. I'd seen bins full of food being locked and then trucked off to landfill sites, and I thought, surely there is something more sensible to do with food than waste it. One morning, when I was feeding my pigs, I noticed a particularly tasty-looking sun-dried tomato loaf that used to crop up from time to time. I grabbed hold of it, sat down, and ate my breakfast with my pigs. That was the first act of what I later learned to call freeganism, really an exhibition of the injustice of food waste, and the provision of the solution to food waste, which is simply to sit down and eat food, rather than throwing it away. That became, as it were, a way of confronting large businesses in the business of wasting food, and exposing, most importantly, to the public, that when we're talking about food being thrown away, we're not talking about rotten stuff, we're not talking about stuff that's beyond the pale. We're talking about good, fresh food that is being wasted on a colossal scale. Eventually, I set about writing my book, really to demonstrate the extent of this problem on a global scale. What this shows is a nation-by-nation breakdown of the likely level of food waste in each country in the world.

Unfortunately, empirical data, good, hard stats, don't exist, and therefore to prove my point, I first of all had to find some proxy way of uncovering how much food was being wasted.

So I took the food supply of every single country and I compared it to what was actually likely to be being consumed in each country. That's based on diet intake surveys, it's based on levels of obesity. It's based on a range of factors that gives you an approximate guess as to how much food is actually going into people's mouths. That black line in the middle of that table is the likely level of consumption with an allowance for certain levels of inevitable waste. There will always be waste. I'm not that unrealistic that I think we can live in a waste-free world. But that black line shows what a food supply should be in a country if they allow for a good, stable, secure, nutritional diet for every person in that country. Any dot above that line, and you'll quickly notice that that includes most countries in the world, represents unnecessary surplus, and is likely to reflect levels of waste in each country. As a country gets richer, it invests more and more in getting more and more surplus into its shops and restaurants, and as you can see, most European and North American countries fall between 150 and 200 percent of the nutritional requirements of their populations. So a country like America has twice as much food on its shop shelves and in its restaurants than is actually required to feed the American people.

But the thing that really struck me, when I plotted all this data, and it was a lot of numbers, was that you can see how it levels off. Countries rapidly shoot towards that 150 mark, and then they level off, and they don't really go on rising as you might expect. So I decided to unpack that data a little bit further to see if that was true or false. And that's what I came up with. If you include not just the food that ends up in shops and restaurants, but also the food that people feed to livestock, the maize, the soy, the wheat, that humans could eat but choose to fatten livestock instead to produce increasing amounts of meat and dairy products, what you find is that most rich countries have between three and four times the amount of food that their population needs to feed itself. A country like America has four times the amount of food that it needs. When people talk about the need to increase global food production to feed those nine billion people that are expected on the planet by 2050, I always think of these graphs. The fact is, we have an enormous buffer in rich countries between ourselves and hunger.

We've never had such gargantuan surpluses before. In many ways, this is a great success story of human civilization, of the agricultural surpluses that we set out to achieve 12,000 years ago. It is a success story. It has been a success story. But what we have to recognize now is that we are reaching the ecological limits that our planet can bear, and when we chop down forests, as we are every day, to grow more and more food, when we extract water from depleting water reserves, when we emit fossil fuel emissions in the quest to grow more and more food, and then we throw away so much of it, we have to think about what we can start saving. And yesterday, I went to one of the local supermarkets that I often visit to inspect, if you like, what they're throwing away. I found quite a few packets of biscuits amongst all the fruit and vegetables and everything else that was in there. And I thought, well this could serve as a symbol for today. So I want you to imagine that these nine biscuits that I found in the bin represent the global food supply, okay? We start out with nine. That's what's in fields around the world every single year. The first biscuit we're going to lose before we even leave the farm. That's a problem primarily associated with developing world agriculture, whether it's a lack of infrastructure, refrigeration, pasteurization, grain stores, even basic fruit crates, which means that food goes to waste before it even leaves the fields.

The next three biscuits are the foods that we decide to feed to livestock, the maize, the wheat and the soya. Unfortunately, our beasts are inefficient animals, and they turn two-thirds of that into feces and heat, so we've lost those two, and we've only kept this one in meat and dairy products. Two more we're going to throw away directly into bins. This is what most of us think of when we think of food waste, what ends up in the garbage, what ends up in supermarket bins, what ends up in restaurant bins. We've lost another two, and we've left ourselves with just four biscuits to feed on. That is not a superlatively efficient use of global resources, especially when you think of the billion hungry people that exist already in the world. Having gone through the data, I then needed to demonstrate where that food ends up. Where does it end up? We're used to seeing the stuff on our plates, but what about all the stuff that goes missing in between? Supermarkets are an easy place to start. This is the result of my hobby, which is unofficial bin inspections.

Strange you might think, but if we could rely on corporations to tell us what they were doing in the back of their stores, we wouldn't need to go sneaking around

the back, opening up bins and having a look at what's inside. But this is what you can see more or less on every street corner in Britain, in Europe, in North America. It represents a colossal waste of food, but what I discovered whilst I was writing my book was that this very evident abundance of waste was actually the tip of the iceberg. When you start going up the supply chain, you find where the real food waste is happening on a gargantuan scale. Can I have a show of hands if you have a loaf of sliced bread in your house? Who lives in a household where that crust -- that slice at the first and last end of each loaf -- who lives in a household where it does get eaten? Okay, most people, not everyone, but most people, and this is, I'm glad to say, what I see across the world, and yet has anyone seen a supermarket or sandwich shop anywhere in the world that serves sandwiches with crusts on it? I certainly haven't. So I kept on thinking, where do those crusts go?

This is the answer, unfortunately: 13,000 slices of fresh bread coming out of this one single factory every single day, day-fresh bread. In the same year that I visited this factory, I went to Pakistan, where people in 2008 were going hungry as a result of a squeeze on global food supplies. We contribute to that squeeze by depositing food in bins here in Britain and elsewhere in the world. We take food off the market shelves that hungry people depend on. Go one step up, and you get to farmers, who throw away sometimes a third or even more of their harvest because of cosmetic standards. This farmer, for example, has invested 16,000 pounds in growing spinach, not one leaf of which he harvested, because there was a little bit of grass growing in amongst it. Potatoes that are cosmetically imperfect, all going for pigs. Parsnips that are too small for supermarket specifications, tomatoes in Tenerife, oranges in Florida, bananas in Ecuador, where I visited last year, all being discarded. This is one day's waste from one banana plantation in Ecuador. All being discarded, perfectly edible, because they're the wrong shape or size.

If we do that to fruit and vegetables, you bet we can do it to animals too. Liver, lungs, heads, tails, kidneys, testicles, all of these things which are traditional, delicious and nutritious parts of our gastronomy go to waste. Offal consumption has halved in Britain and America in the last 30 years. As a result, this stuff gets fed to dogs at best, or is incinerated. This man, in Kashgar, Xinjiang province, in Western China, is serving up his national dish. It's called sheep's organs. It's delicious, it's nutritious, and as I learned when I went to Kashgar, it symbolizes their taboo against food waste. I was sitting in a roadside cafe. A chef came to talk

to me, I finished my bowl, and halfway through the conversation, he stopped talking and he started frowning into my bowl. I thought, "My goodness, what taboo have I broken? How have I insulted my host?" He pointed at three grains of rice at the bottom of my bowl, and he said, "Clean." I thought, "My God, you know, I go around the world telling people to stop wasting food. This guy has thrashed me at my own game." But it gave me faith. It gave me faith that we, the people, do have the power to stop this tragic waste of resources if we regard it as socially unacceptable to waste food on a colossal scale, if we make noise about it, tell corporations about it, tell governments we want to see an end to food waste, we do have the power to bring about that change.

Fish, 40 to 60 percent of European fish are discarded at sea, they don't even get landed. In our homes, we've lost touch with food. This is an experiment I did on three lettuces. Who keeps lettuces in their fridge? Most people. The one on the left was kept in a fridge for 10 days. The one in the middle, on my kitchen table. Not much difference. The one on the right I treated like cut flowers. It's a living organism, cut the slice off, stuck it in a vase of water, it was all right for another two weeks after this. Some food waste, as I said at the beginning, will inevitably arise, so the question is, what is the best thing to do with it? I answered that question when I was 15. In fact, humans answered that question 6,000 years ago: We domesticated pigs to turn food waste back into food. And yet, in Europe, that practice has become illegal since 2001 as a result of the foot-and-mouth outbreak. It's unscientific. It's unnecessary. If you cook food for pigs, just as if you cook food for humans, it is rendered safe. It's also a massive saving of resources. At the moment, Europe depends on importing millions of tons of soy from South America, where its production contributes to global warming, to deforestation, to biodiversity loss, to feed livestock here in Europe. At the same time we throw away millions of tons of food waste which we could and should be feeding them. If we did that, and fed it to pigs, we would save that amount of carbon.

If we feed our food waste which is the current government favorite way of getting rid of food waste, to anaerobic digestion, which turns food waste into gas to produce electricity, you save a paltry 448 kilograms of carbon dioxide per ton of food waste. It's much better to feed it to pigs. We knew that during the war. A silver lining: It has kicked off globally, the quest to tackle food waste. Feeding the 5,000 is an event I first organized in 2009. We fed 5,000 people all on food that

otherwise would have been wasted. Since then, it's happened again in London, it's happening internationally, and across the country. It's a way of organizations coming together to celebrate food, to say the best thing to do with food is to eat and enjoy it, and to stop wasting it. For the sake of the planet we live on, for the sake of our children, for the sake of all the other organisms that share our planet with us, we are a terrestrial animal, and we depend on our land for food. At the moment, we are trashing our land to grow food that no one eats. Stop wasting food. Thank you very much. (Geni, 2012)

Přepis připravené nahrávky

Paul Sellew: Compost king

I've been involved with agriculture just about my whole life. This is a picture of me on my family's farm with my brother and sister and a few of my cousins. And just like any good farmer knows that a compost amended soil rich in organic matter – you can grow just about anything. And over the last 25 years I basically have been involved with building out two of America's largest organic recycling businesses. First being green waste, things like leaves, grass and brush. When I got started they were being thrown away in landfills, they were being incinerated, they were being burnt. Now we've got a network of nation-wide composting operations that're recycling these organic materials into a valuable compost product. Secondly, bio solids – the residuals from waste water treatment, there was no regulatory framework in place to use these materials. Now there is. When I got started they were being dumped in the ocean and they were being dumped in landfills. They were being disposed of. Now if it meets the regulations you can beneficially use those and put them back on farmland. So, what I'm doing now is really the third big organics recycling opportunity and I think the biggest challenge of my career. And that deals with food waste. And I'm gonna provide a little context about food waste and how we have become essentially the United States of Food Waste.

Where does it all start? It starts on the farm. And there's some disturbing trends. We are losing farmland to development and erosion. And that's a serious issue and it's something now that scientists have phrased a term a "peaked soil". And we are losing way more soil than we're creating. And then you combine that with a growing global population and the need to feed more people – unsustainable.

From there, these farms are completely different than the farms of our grandfathers and great grandfathers – they grew multiple crops, they often had livestock, those organic materials were put back on the ground – you had a sustainable farm. Today, they grow very few crops, if just one. They don't often return the organic matter back to the soil – you're subject to long term depletion, soil loss – again unsustainable. You combine that with the cost of these chemical inputs – fertilizers, herbicides and pesticides – they're going way up over what the farms are getting for their own crop. So, farming's always been tough and today it's no different. But I think we also have an additional challenge on our hands – that food is a part of a complicated global logistics system. It is being transported by planes, by ships, by trains and especially by diesel trucks. It's fossil fuel laden transport system and additionally by the time that food is picked and by the time it's ending up on your plate, time has elapsed and that equates to additional waste.

Now, we're used to going to grocery stores and seeing beautiful and in fact a cornucopia of food. And the grocery industry does a great job, but what we don't see is from production to what ends up on our plate – enormous waste, enormous waste. And that waste is expensive. Billions of dollars of cost to our economy and the North American economy – over 2,000 dollars per household that is a huge amount of waste. And we are a contributor to this waste. And it's called breakfast lunch and dinner. It's when we go out and eat, it's food service, it's... we can't get away from it, we need the sustenance to live. Oftentimes what we don't eat, what is off the, off the plate... What do we do with it? We put it in the garbage. It's mixed in with everything else, where does it go? It goes to the street side, it's picked up by a garbage man, put into a truck, driven to a transfer station. When it gets to the transfer station it's loaded into a bigger truck and that truck can go hundreds of miles away. New York City alone – 23,000 tons a day of waste full of food waste going half a million miles a day, moving this material around to places like North Carolina, Pennsylvania... this is a system that needs to be changed.

Now where do those trucks go? Over 60 % of waste in our society – garbage – goes to landfills. And these landfills are ultimate repositories; that food waste that's mixed in with the garbage is rotting in a landfill, generating methane emissions. Landfills collectively are responsible for 20 % of methane emissions which is a powerful greenhouse gas. And you also don't get the benefit of the organic matter and the nutrients in that food waste – it's lost forever, trapped

in this landfill. Now, what does not go to a landfill goes to an incinerator. Food waste is wet, 80 – 90 % water, so it generates no energy. All it does is generate ash – and you guess it – that ash goes to a landfill. So, what I've just described is actually what we are doing. It's contributing to loss of farmland, loss of soil, we are mixing food waste in with the garbage; we're sending it – the waste – to landfills and incinerators. We're the most modern economy in the world, the world's largest economy, and I think that there clearly is a way to make this a better way. And to change the way we're doing ah... handling the food waste right now. Where does it all start? It starts with us. Everybody through their relationship with food – breakfast, lunch and dinner – should separate the food waste, put it into a separate container, that separate container can go to another container. That's picked up with a specialized organics collection route. A few challenges doing this right now in North America and good news is that it's happening but there's thousands of more that are ready to go.

Those containers go to my company's facility located in Richmond, British Columbia. This basically takes the food and green waste, we put it into our anaerobic digestion system – a true gift from Mother Nature – and that goes into our digesters, microorganisms break down the food and green waste. And what do we produce? We produce biogas and biogas is an incredible source of renewable energy. The other product that comes out is a compost based organic fertilizer, so all of those nutrients, all of that organic matter is recovered and put back in the land, at the same time extracting valuable energy out of these materials. Now, if you would have a thought experiment and you would say: "Let's design the ideal form of energy. What would be the attributes? You'd want it local, you'd want it available any time you need it, you'd want it transportable, you'd want it to be able to use for all different things we need energy for and we'd also wanna have no carbon emissions. That's biogas. We can make electricity and unlike wind and solar – that's intermittent – wind has to be blowing, sun needs to be shining. We have captured the solar energy in the plant material. So, we then make base load power 24/7. You also can upgrade the biogas and put it into the natural gas pipeline and deliver that wherever the customer needs energy. Lastly, you can take this upgraded biogas and you can make it into compressed natural gas – CNG: a transportation fuel for cars, for buses, for trucks. This is truly a miraculous form of energy. And

completely derived from the food waste that is being transported all around the globe using fossil fuels.

The other thing, if you were to design the ideal type of fertilizer, what would be those attributes? You'd want something that would improve the physical, chemical and biological properties of soil, you'd want it to have beneficial microorganisms that fight disease in the soil, you'd want to have the ability to hold water, so you don't have to put as much irrigation on the land, you'd want to have macro and micronutrients, everything the plant needs to grow and is released when the plant needs it, you'd want it affordable and you'd want it locally available. This is compost. Truly another gift from Mother Nature. This compost can be delivered back to local lands and we can build farmland, we can amend soils and we can create farmland instead of losing farmland. We can support the production of local food, stronger communities, healthier soils. Now, anaerobic digestion – was this invented by some brilliant scientist? On the contrary, it is basically occurring every day in the stomach of a ruminant: a cow, a sheep a goat. They are fed plant materials. They are mini anaerobic digesters. Those microorganisms, the same ones that are in my digesters, are breaking down that material. And I think we do Mother Nature one better. The cow farts out the biogas and we capture it. We have taken, we've taken what Mother Nature has designed and improved upon it. And this is truly another fantastic technology but it's really mimic and we're borrowing it from Mother Nature. And I think improving upon it.

Likewise with compost. I walk in the forest and I see a composting operation. And Sir Arthur Howard, the renowned British botanist said: "Farmers ought to farm as nature does in the forest." And what he means by that is that the leaves drop, the pine needles drop and then a year later you go back and you see compost. And you see all those nutrients are released. That is a sustainable ecosystem. They are returning organics back to the soil. And really, modern agriculture needs to borrow an example from nature in this case as well. So, the system that I'm describing here, the cycle, the change that I think we need to make to build a more sustainable future, it really starts with everybody. We need to separate out the food waste from the rest of the garbage. When we do that you can direct it into innovative technologies like anaerobic digestion and composting. You can create valuable biogas that has a multitude of applications, you create valuable compost that goes back to the soil to grow more plants, to grow food and to sustain the cycle. And the other thing

around this cycle is this economic engine as well. You have all kinds of job opportunities, green jobs to build these facilities, energy entrepreneurs to utilize the biogas, all kinds of opportunities in lawn, garden and agriculture to use the compost, to support local agriculture. Multiple jobs can be created locally with the waste material that we're throwing out and sending down the road hundreds of miles. This is a real opportunity.

Now, am I talking about something that is just a pie in the sky? On the contrary. Europe: the biggest economy is Germany, it's the 4th largest economy in the world; they're recycling 75% of its organic waste. In the United States 95% of our food waste we are disposing in the landfills and incinerators. So, that's what's happening. It's a hugely important source of renewable energy in Germany, where they've got thousands of these facilities in operation. Good news: it's happening here in North America, in Canada, the western United States and right here in the home state of Massachusetts. We're gonna begin a ban of commercial organics going to the landfill beginning in 2014. So, it's really important policy and I'm glad that, you know, our governor put that... put that through. One thing I've not talked about is scale. And we live a very energy consumptive lifestyle in the West and the developing world wants what we have. We need energy at scale. And from our calculations if we're taking all of the food, all of agriculture, human waste, all kinds of other organics that we generate here as part of our society including dedicated energy crops, if we were to direct that through a network of anaerobic digestion facilities, we would generate enough energy to completely replace the amount of diesel fuel used in the United States trucking fleet. So, I think this demonstrates that this is a real opportunity and it's not some cute niche feel-good type story. It can be a real engine for renewable energy and organics management in the 21st century.

Now, I've talked about this being the most challenging part of my career. I've been doing this for a long time. And the reason why this... this... this.... time it's a little different is that it involves everybody to cooperate and work together. We all have a relationship with food. It's a daily essential of our life. The good news: we've done a great job in separating out other recyclables from the garbage, from the municipal solid waste. So, we've seen that, we know, we shut off the water, we turn off the lights. So, I'm optimistic we can do it and I challenge everybody

else to step up to the plate. Let's work together and let's create the next great recycling revolution here in North America. Thank you.

Resumé

The subject of this bachelor's thesis is analyzing students' notes taken during consecutive interpreting of prepared and unprepared speeches. Note-taking is a controversial subject because most theoreticians do not agree on what is the most efficient way to take notes.

Therefore, the first, theoretical part of this thesis summarizes the differences between approaches of main traditional schools and their representatives, Jean Francois Rozan, Heinz Matyssek, Danica Seleskovitch, Rjurik Konstantinovič Minjar-Beloručev and the alternative approach of Tony Buzan. Second chapter explains what is note-taking and analyzes in detail individual components of note-taking in consecutive interpreting, such as page layout, language of notes, usage of symbols, abbreviations or links etc., using mainly Rozan, Roderick Jones and Andrew Gillies who concentrate mainly on practical points of note-taking.

The second, practical part compares notes of 12 students attending the first year of master's program of English for Interpreting and Translation, who were instructed to take notes while interpreting one unprepared speech and one prepared speech with a similar topic. The analysis of the notes is focused on how many units they took, how many full words, symbols and abbreviations they used, what language they preferred to take notes in and if they used the recommended principles of note-taking described in the theoretical part.

The results are compared from two viewpoints. First is the difference between students who entered the course from bachelor's course of English interpreting and translation (therefore are advanced) and those who entered it from other courses and therefore are beginners. Second is the difference between the prepared and the unprepared speech.

The author works with the hypothesis that the advanced students will take less notes, prefer full words and symbols, use mixed language and use most of the recommended note-taking principles. On the other hand, the beginning students will take more notes, prefer abbreviations and will not use the recommended note-taking principles. Moreover the author thinks that being able to prepare one of the speeches will result in less notes overall (in both groups) and it will also influence the language of notes in a way that both groups will write down more units in target language.

The results of the experiment were following: The advanced students took more notes than the beginners during both the prepared and unprepared speech. Generally, both groups took more notes during interpreting the prepared speech. Furthermore, both groups of students preferred full words, the symbols, and the least used were abbreviations. As far as language is concerned, the advanced students on average used a mixed language but individually most of them preferred source language. The beginners strongly preferred the source language. During interpreting the prepared speech both groups did indeed take more notes in target language than while interpreting the unprepared speech. Concerning the recommended principles, the advanced students used most of them (mainly principle of horizontality, symbols, negation, and emphasis) and even the beginners used some of them (mainly principle of verticality, negation and emphasis).

Even though only a part of the hypothesis had proven true, the thesis points out some interesting tendencies. For example the fact that both groups during both speeches preferred to write down full words, secondly symbols and lastly abbreviations. This is worth looking into in the future to find out why it is so and if the students are aware of it. Also, it seems that taking notes in the source language is easier for the students. Lastly, the fact that even beginning students try to use the recommended note-taking principles could be worthy for teachers who could use the finding of this thesis to see which principles they should focus on.

The author realizes that note-taking is only a part of consecutive interpreting and it is important to compare it to the interpreter's performance. This thesis will serve as a good point of reference for such future research.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Nepřipravená nahrávka (forma notace)	27
Tabulka 2: Připravená nahrávka (forma notace)	28
Tabulka 3: Pokročilí (forma notace)	29
Tabulka 4: Začátečníci (forma notace)	29
Tabulka 5: Nepřipravená nahrávka (jazyk notace)	30
Tabulka 6: Připravená nahrávka (jazyk notace)	31
Tabulka 7: Pokročilí (jazyk notace)	32
Tabulka 8: Začátečníci (jazyk notace)	33

Bibliografie

ALBL-MIKASA, Michaela, 2008. (Non-)Sense in note-taking for consecutive interpreting. *Interpreting*, roč. 10, č. 2, s. 197–231.

BLASZCZYK, Pawel a Dariusz HANUSIAK, 2010. The Choice of Language for Note-taking for Consecutive Interpreting: A Polish Perspective. In: *MikaEL—Electronic proceedings of the KäTu Symposium on Translation and Interpreting Studies 4* [online]. 10 s. [cit. 3. 5. 2015]. Dostupné z: http://www.sktl.fi/@Bin/40680/Blaszczyk%26Hanusiak_MikaEL2010.pdf

BUZAN, Tony, 2007. Maximise the Power of Your Brain - Tony Buzan MIND MAPPING. In: Youtube [online]. Zveřejněno 8. 1. 2007 [vid. 24. 3. 2015]. Kanál uživatele iMindMap. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=MlabrWv25qQ>

CARDOEN, Hanne, 2013. The Effect of Note-taking on Target-text Fluency. *Emerging Research in Translation Studies: Selected Papers of the CETRA Research Summer School 2012* [online]. 22 s. [cit. 3. 5. 2015]. Dostupné z: <https://www.arts.kuleuven.be/cetra/papers/files/cardoen>

ČEŇKOVÁ, Ivana a kol., 2001. *Teorie a didaktika tlumočení I*. Praha: FF UK, Desktop Publishing. 176 s.

ČEŇKOVÁ, Ivana, 2008. *Úvod do teorie tlumočení*. Praha: Česká jednota tlumočnicků znakového jazyka. 111 s.

DAM, Helle V., 2004a. Interpreters' notes: on the choice of form and language. In: *Claims, Changes and Challenges in Translation Studies: Selected Contributions from the EST Congress*. Copenhagen: John Benjamins Publishing. s. 251–261.

DAM, Helle V., 2004b. Interpreters' notes: On the choice of language. *Interpreting*, roč. 6, č. 1, s. 3–17.

GILE, Daniel, 2009. *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 282 s.

GILLIES, Andrew, 2005. *Note-taking for Consecutive Interpreting – A Short Course*. Manchester: St. Jerome Publishing. 239 s.

HERBERT, Jean, 1952. *The Interpreters Handbook: How to Become a Conference Interpreter*. Genève: Georg. 115 s.

HRDINOVÁ, Eva Maria a Vítězslav VILÍMEK a kol., 2008. *Úvod do teorie, praxe a didaktiky tlumočení, mezi skyllou vědy a charybdou praxe?!*. Ostrava: Ostravská univerzita. 102 s.

ILG, Gérard a Sylvie LAMBERT, 1996. Teaching consecutive interpreting. *Interpreting*, roč. 1, č. 1, s. 69–99.

JONES, Roderick, 1998. *Conference Interpreting Explained*. 2. vyd. Manchester: St. Jerome Publishing. 142 s.

LÁNG, Zsuzsa G., 2002–2004. Note-taking in Consecutive Interpreting. *Theory of interpreting*. In: www.emcinterpreting.org [online]. Zveřejněno 4. 8. 2014 [vid. 14. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.emcinterpreting.org/?q=node/197>

MATYSSEK, Heinz, 1989. *Handbuch der Notizentechnik für Dolmetscher – Teil 1*. Heilderberg: Julius Groos Verlag. 281 s.

NOHAVICA, Jakub, 2011. *Rozdílné aspekty notace při tlumočení z různých aktivních jazyků*. Olomouc. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta.

NOLAN, James, 2005. *Interpretation: Techniques and Exercises*. Clevedon: Multilingual Matters. 320 s.

ROZAN, Jean-François, 1956. *La prise de notes en interprétation consécutive*. Genève: Georg. 71 s.

ROZAN, Jean-François, 2002. *Note-taking in Consecutive Interpreting*. Krakow: Tertium. 61 s.

SZABÓ, Csilla, 2006. Language choice in note-taking for consecutive interpreting. *Interpreting*, roč. 8, č. 2, s. 129–147.

Zdroje nahrávek:

GENI, Joseph, 2012. Tristram Stuart: The global food waste scandal. Subtitles and Transcript [online]. Zveřejněno 7. 9. 2012 [cit. 2. 5. 2015]. Dostupné z: http://www.ted.com/talks/tristram_stuart_the_global_food_waste_scandal/transcript?language=en

SELLEW, Paul, 2013. Compost king: Paul Sellew at TEDxBoston. In: Youtube [online]. Zveřejněno 12. 7. 2013 [vid. 12. 10. 2014]. Kanál uživatele TEDx Talks. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=6eXRfynD-M8>

STUART, Tristram, 2012. Tristram Stuart: The global food waste scandal. In: Youtube [online]. Zveřejněno 17. 9. 2012 [vid. 1. 10. 2014]. Kanál uživatele TED. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=cWC_zDdF74s

Anotace

Autor:	Monika Zimčíková
Katedra:	Katedra anglistiky a amerikanistiky, FF UPOL
Název česky:	Rozbor notací z tlumočení připravené a nepřipravené nahrávky u studentů oboru Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad
Název anglicky:	Analysis of notes taken during interpreting of a prepared and an unprepared speech by the English for Interpreting and Translating program students
Vedoucí práce:	Mgr. Marie Sandersová, Ph.D.
Počet stran:	57
Počet znaků:	58 757
Počet příloh:	2
Počet titulů použité literatury:	21
Klíčová slova:	notace, konsekutivní tlumočení, principy notace, forma notace, jazyk notace, Rozan, Jones, Gillies, Damová
Key words:	note-taking, consecutive interpreting, note-taking principles, note form, language of notes, Rozan, Gillies, Dam

Anotace:

Tato práce se zabývá rozbořem notací, které si zapisovali studenti tlumočení při konsekutivním tlumočení připravené a nepřipravené nahrávky. Tlumočnická notace je tématem, ke kterému teoretici zaujímají často velmi odlišné postoje. Teoretická část této práce proto popisuje odlišné názory tradičních škol a rozebírá doporučené principy notace vycházející zejména z Rozana, Jonese a Gilliese. Praktická část zkoumá, zda studenti tyto principy používají, a rozebírá notace z pohledu formy a jazyka v návaznosti na studii Damové. Výsledky jsou porovnány z hlediska nepřipravené a připravené nahrávky a také začínajících a pokročilých studentů tlumočení.

Abstract:

This thesis deals with an analysis of notes taken by interpreting students during consecutive interpreting of a prepared and an unprepared speech. Note-taking is a topic which the theoreticians often approach very differently. Therefore, the theoretical part of this thesis describes different approaches of traditional schools and the recommended note-taking principles based mainly on Rozan, Jones and Gillies. The practical part examines whether students use these principles or not and analyzes the form and language of said notes based on Dam's study. The results are compared from the perspective of the prepared and the unprepared speech and also beginning and advanced students.